

Paltaniementie, Kajaani

Museotien hoito- ja ylläpitosuunnitelma

MARTTI PILTZ | LAURA SOOSALU

Paltaniementie, Kajaani
Museotien hoito- ja ylläpitosuunnitelma

MARTTI PILTZ
LAURA SOOSALU

RAPORTEJA 139 | 2012

**PALTANIEMENTIE, KAJAANI
MUSEOTIEN HOITO- JA YLLÄPITOSUUNNITELMA
Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus**

Taitto: Mervi Koivula

Kansikuva: Martti Piltz

**Kartat: © Maanmittauslaitos lupa nro 10/MML/12
© Affecto Finland Oy Karttakeskus, Lupa L4377
© Liikennevirasto 2012
© Suomen ympäristökeskus 2012**

ISBN 978-952-257-710-8 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-257-710-8

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

1 Lähtötiedot.....	9
1.1 Paltaniemen museotien sijainti.....	9
1.2 Paltaniementien nimeäminen museotieksi	10
1.3 Paltaniemen museotien historialliset vaiheet	11
1.3.1 Paltaniemen tien synty.....	11
1.3.2 Paltaniemen suuruuden aika.....	12
1.3.3 Paltaniemen tien muita vaiheita	13
1.3.4 Paltaniementien kulttuurikohteet ja kiinteät muinaisjäännökset.....	14
1.3.5 Paltaniementien museaalinen arvo	16
1.3.6 Paltaniementie Liikenneviraston museokohdekoelmassa	16
2 Alueen nykytilan kuvaus	17
2.1 Maankäytön nykytila	17
2.1.1 Kaavatilanne.....	17
2.1.2 Maanomistus.....	18
2.1.3 Museotien ympäristön nykyinen maankäyttö.....	20
2.2 Maisema	20
2.3 Taajamakuva ja tien jaksottelu.....	21
2.4 Luonnonympäristö	24
2.5 Tien tekniset lähtökohdat	25
2.5.1 Tien perustiedot.....	25
2.5.2 Tien nykyinen kunnossapito.....	26
2.6 Matkailu	26
3 Museotien hoito- ja ylläpitosuunnitelma	27
3.1 Tavoitteet	27
3.1.1 Museotie	27
3.1.2 Kulttuuriperintö	27
3.1.3 Maisema ja luonto	27
3.1.4 Maankäyttö	27
3.1.5 Liikenne.....	27
3.2 Tien ja sen ympäristön hoito	28
3.2.1 Tieympäristön hoito- ja ylläpitotoimenpiteet tiejaksoittain	28
3.2.2 Viitoitus ja opasteet	32
3.3 Alueurakkaan sisällytettävät tieympäristön hoitotoimenpiteet.....	33
3.3.1 Kohteen perustiedot.....	33
3.3.2 Kertaluonteiset toimenpiteet.....	34
3.3.3 Vuosittaiset toimenpiteet	34
3.3.4 Pitkän aikavälin kunnostustoimenpiteet	34
3.4 Talvihoito	35
3.5 Jatkotoimenpiteet ja toimenpiteiden vaikutusten arviointi.....	35
Lähdeluettelo	36

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 139/2012					
Vastuualue Liikenne ja infrastruktuuri					
Tekijät Martti Piltz Laura Soosalu		Julkaisu-aika Joulukuu 2012			
		Kustantaja /Julkaisija Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja			
Julkaisun nimi Paltaniementie, Kajaani Museotien hoito- ja ylläpitosuunnitelma					
Tiivistelmä Paltaniemen museotie sijaitsee Oulujärven etelärannalla Paltaniemen kylässä Kajaanin kaupungissa. Museotiejakson pituus on 2 950 metriä. Museotie sijoittuu Paltaniemen paikallistielle 19056 ja 550 metrin pituinen osuus Kirkkonieni-Paltaniemi maantielle 8801. Tieosoite länsipäässä Pappilanniementiellä on 19056-1-2322 ja itäpäässä Sutelan entisen virkatalon luona 8801-1-7274. Pappilanniementiellä on noin 150 metrin osuus tietä rakennettu käännöspaikaksi, joka ei kuulu museotiehen. Tiellä 8801 on noin 80 metrin ja Pappilanniementiellä noin 60 metrin matkalla kevyen liikenteen väylä. Paltaniemen tie liittyy Oulujärven erämaiden asuttamiseen 1500-luvulla, jolloin kuningas Kustaa Vaasa rakennutti kuninkaankartanon Vuohenginjoen suuhun. Paltaniemen Kirkkoniemeeseen valmistui vuonna 1599 kirkko, jolloin Paltamon pitäjä ja seurakunta erotettiin itsenäisiksi. Ne käsittivät tuolloin pääpiirtein nykyisen Kainuun alueen. Nimi tulee Paltaniemelle tyypillisestä vyöryvästä rantatörmästä, palteesta. Kajaanin linnan perustaminen vuonna 1604 vaati kulkuyhteyksien parantamista Oulun linnaan. Kesämaantien rakentaminen aloitettiin 1600-luvun alussa. Oulusta Säräisniemelle kulki Pohjois-Suomen vanhin sisämaan kesämaantieyhteys. Sieltä yhteys jatkui veneellä tai jäätietä Manamansalon kautta Paltaniemelle. Paltaniemestä Kajaaniin rakennettiin tie vuonna 1651. Kajaanin linnaan tuli tie myös Pohjois-Savosta, joka yhtyi Oulunjärven pohjoisrantaa Kajaaniin vuonna 1857. Perinteinen talvitie kulki kuitenkin edelleen Paltaniemen kautta ja kestikievari säilyi siellä 1900-luvulle asti. Paltaniemi oli pitkään Kainuun seurakunta- ja kulttuurikeskus. Paltamon seurakunnan kirkko siirtyi vasta vuonna 1946 Kiehimään, jolloin Paltaniemen lähes 350 vuotta kestänyt asema seurakuntakeskuksena päättyi. Paltaniemen kulttuurinen kukoistuskausi oli 1800-luvun lopulla, jolloin Eino ja Kasimir Leinon ansiosta kylä tuli kuuluisaksi Suomen kulttuurielämässä. Liikenneviraston museokohdekoelmassa Paltaniemen museotie liittyy ajanjaksoon: "1600-1700-lukujen maantieverkon rakentuminen", missä rakentamisen ponttimena olivat sisämaan kauppayhteydet satamiin, sotilaskuljetukset ja hallinto. Ajanjaksolle tyypillistä oli Savon ja Karjalan maaliikenneyhteyksien rakentaminen Pohjanlahdelle. Paltaniemen kylä teineen kuuluu Museoviraston rakennettujen kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY). Paltaniemi on myös valtakunnallista maisemansuojelualuetta. Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on keskeistä ympäristön ilmeelle. Luonnon- ja kulttuuriympäristön säilyttämiseksi on laadittu useita selvityksiä ja suunnitelmia. Paltaniemellä toimii sekä kotiseutu- että kyläyhdistys, joista jälkimmäinen omistaa Kylätalon. Se on entinen koulu, joka nykyisin on kylätoiminnan keskus. Paltaniemen tien kunto on museaalaisessa näkökulmassa hyvä. Tien linjaus ja tasausviiva ovat säilyneet oletettavasti vuoden 1651 tien kaltaisina. Tietä on ilmeisesti hieman levitetty, mutta alkuperäisen kaltainen vaikutelma on jäljellä. Tien ympäristö on pääosin hyvin hoidettua ja vanha ja uusi rakennusranta on sopeutettu yhteen tyylikkäästi. Tien päällystys vuonna 1994 on tehty pieteetillä. Museokohteena Paltaniementie on helposti saavutettava, ympäristöltään siisti ja maisemallisesti mielenkiintoinen. Lisäksi kesäaikaan siellä on kahvilatasoista palvelua. Hoito- ja ylläpitosuunnitelman tavoitteena on säilyttää Paltaniemen museotie todisteena 1600-1700-luvun talonpoikaisesta tierakennuksesta. Tien hyvä kunto ja säilyneisyys museointihetken asussa edellyttävät hienovaraisia toimenpiteitä, joissa erityisesti otetaan huomioon tien liittyminen ympäristöönsä, perinteikkääseen ja jatkuvasti toimivaan kyläyhteisöön sekä kylän tuottamiin matkailupalveluihin. Toimenpiteillä pyritään korostamaan tien ja sen ympäristön tulkittavuutta. Suunnitelmassa on esitetty toimenpiteitä sillan ja sen lähiympäristön kehittämiseksi ja hoitamiseksi tienpitäjän ja maanomistajien näkökulmasta. Suunnitelma sisältää alueurakkaan sisällytettävät siltaympäristön hoitotoimenpiteet sekä pitkän aikavälin tavoitteena kohteen ympäristön kunnostustoimenpiteitä ja suuntaviivoja tien mahdolliselle korjaukselle.					
Asiasanat (YSA:n mukaan) Museotie, museosilta, hoito, ylläpito, suositukset					
ISBN (PDF) 978-952-257-710-8	ISBN (painettu)	ISSN-L 2242-2846	ISSN (verkkojulkaisu) 2242-2854	ISSN (painettu)	
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-710-8		Kieli Suomi	Sivumäärä 36
Julkaisun tilaukset					
Kustannuspaikka ja -aika -			Painotalo -		

Esipuhe

Paltaniemen museotien hoito- ja ylläpitosuunnitelma on laadittu Pirkanmaan ELY-keskuksen toimeksianosta. Se on Liikenneviraston museotie- ja -siltakoelmaan pysyvästi tallennetun museokohteen ympäristöhoidon ja kehittämisen suunnitelma.

Arvokkaiden tiealueiden, museoteiden ja -siltajen säilyttäminen kuului aikaisemmin Tiehallinnon ja sen edeltäjävirastojen tavoitteisiin. Tehtävä on siirtynyt Liikennevirastolle. Liikenneviraston museotiet ja -sillat muodostavat perinne-esineistön ja niiden tietoaarvoa tukevien arkisto-, kirjasto- ja kuva-aineistojen kanssa valtakunnallisen tieliikenteen perinnekokoelman.

Museotie- ja -siltakokoelman pitkäjänteiseksi hoitamiseksi ja säilyttämiseksi käynnistettiin vuonna 2006 projekti, jossa laadittiin perusselvitys museokohteiden tilasta, historiasta, merkityksestä, alkuperäisyydestä ja pitkäjänteisen säilyttämisen edellytyksistä sekä varmistettiin kohteisiin liittyvien dokumenttien tallentuminen. Kohteiden arviointiin käytettiin museoteitä ja -silloja varten kehitettyä kokoelmapolitiikkaa. Selvityksen pohjalta päätettiin, että kaikille pysyvästi tallennetuille museokohteille tehdään pitkäaikainen kunnossapidon ja hoidon jatkotoimenpidesuunnitelma.

Aikaisemmin on tehty vastaavat suunnitelmat neljästä museosillasta ja kahdesta museotiestä. Suunnitelmien tuotantoprosessia on kehitetty jatkuvasti. Tämän suunnitelman näkökulmana on ollut Paltaniemen paikallinen asiantuntemus, jota ovat edustaneet Paltaniemen kyläaktivistit, ELY:n liikenne- ja infran aluevastaaja sekä kulttuuriviranomaiset.

Tilaajan edustaja työssä on ollut vs. perinnevas-
taava Satu Honkanen Pirkanmaan ELY-keskuksesta. Pääkonsulttina on ollut konsultti Martti Piltz Mobiliasta, avustajana vt. amanuenssi Petra Kotro. Alikonsulttina työssä on ollut Destia Oy, jossa suunnitelman laatimisesta ja työn raportoinnista on vastannut maisema-arkkitehti Laura Soosalu. Avustajana on toiminut suunnitteluassistentti Mervi Koivula.

Suunnitelman tekijät aloittivat työn maastokatselmuksella Paltaniemellä ja sen ympäristössä, missä yhteydessä tavattiin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuurin aluevastaava Asko Pöyhönen sekä Kainuun ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarojen biologi Maarit Vainio ja Kainuun maakuntamuseon rakennustutkija Rauni Laukkanen. Paikallista kulttuuri- ja kotiseututoimintaa edustivat Paltaniemen kotiseutuyhdistyksen sihteeri ja matkailupalveluyrittäjä Kirsi Kilpeläinen ja hallituksen jäsen Erkki Siipola sekä Eino Leino-talon Saara Uusiheimala-Huttunen. Paltaniemen kyläyhdistys oli myös kutsuttu, mutta estynyt tulemasta. Raportin kirjoitusvaiheessa heiltä on pyydetty kommentteja.

Tampereella joulukuussa 2012

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Liikenne ja infrastruktuuri

Kirkko Paltaniementien näkemän päätteessä. Vasemmalla entinen kyläkoulu.
Kuva Heidi Pekkala.

1 Lähtötiedot

1.1 Paltaniemen museotien sijainti

Paltaniemen museotie, Pappilanniemen paikallistie 19056 ja 550 metrin osuus Kirkkoniemi–Paltaniemi maantietä 8801, sijaitsee Oulujärven etelärannalle sijoittuvassa Paltaniemen kylässä Kajaanin kaupungissa. Museotie on pituudeltaan 2950 metriä. Paikallistien ja maantien liittymän läheisyydessä sijaitsevat mm. Paltamon seurakunnan kuvakirkko ja kellotapuli, kylätori sekä entinen kyläkoulu, joka on nykyisin kyläyhdistyksen käytössä. Tieosoite Pappilanniementien länsipäässä Väliatalontien risteyksessä on 19056-1-2322 ja Sutelan päässä 8801-1-7274.

Paikallistien länsipäässä, Pappilanniemessä, oleva noin 150 metrin osuus tiestä on rakennettu kääntöpaikaksi. Tieosa ei virallisesti sisälly varsinaiseen museotiehen. Kääntöpaikalla on kielletty pysäköinti liikennemerkillä linja-autojen vaatiman kääntötilan vuoksi, mutta tien reunoille pysäköivät tästä huolimatta mm. Pappilanniemen vanhalla, luonnontilaisella hautausmaalla kävijät.

Tie 8801 on varustettu vuonna 1994 noin 80 metrin matkalla kevyen liikenteen väylällä Paltaniemen maantien liittymästä Kirkkoahon suuntaan. Pappilanniementien varteen on rakennettu n. 60 metriä kevyen liikenteen väylää liittymän ja koulun välille. Kevyen liikenteen väylän järjestelyt eivät ole vaikuttaneet tieosuuksien säilymiseen museotienä.

Kellotapuli ja kirkko reunustavat maantien ja paikallistien liittymää. Kuva Laura Soosalu.

Näkymä Pappilanniemeen ja kääntöpaikalle. Pysäköinti on kielletty liikennemerkillä. Kuva Heidi Pekkala.

Näkymä Kirkkoniemi – Paltaniemi maantien museotieosuudelta kohti kylän keskustaa. Tietä reunustava koivukujanne on päässyt ränsistymään. Kuva Laura Soosalu.

1.2 Paltaniementien nimeäminen museotieksi

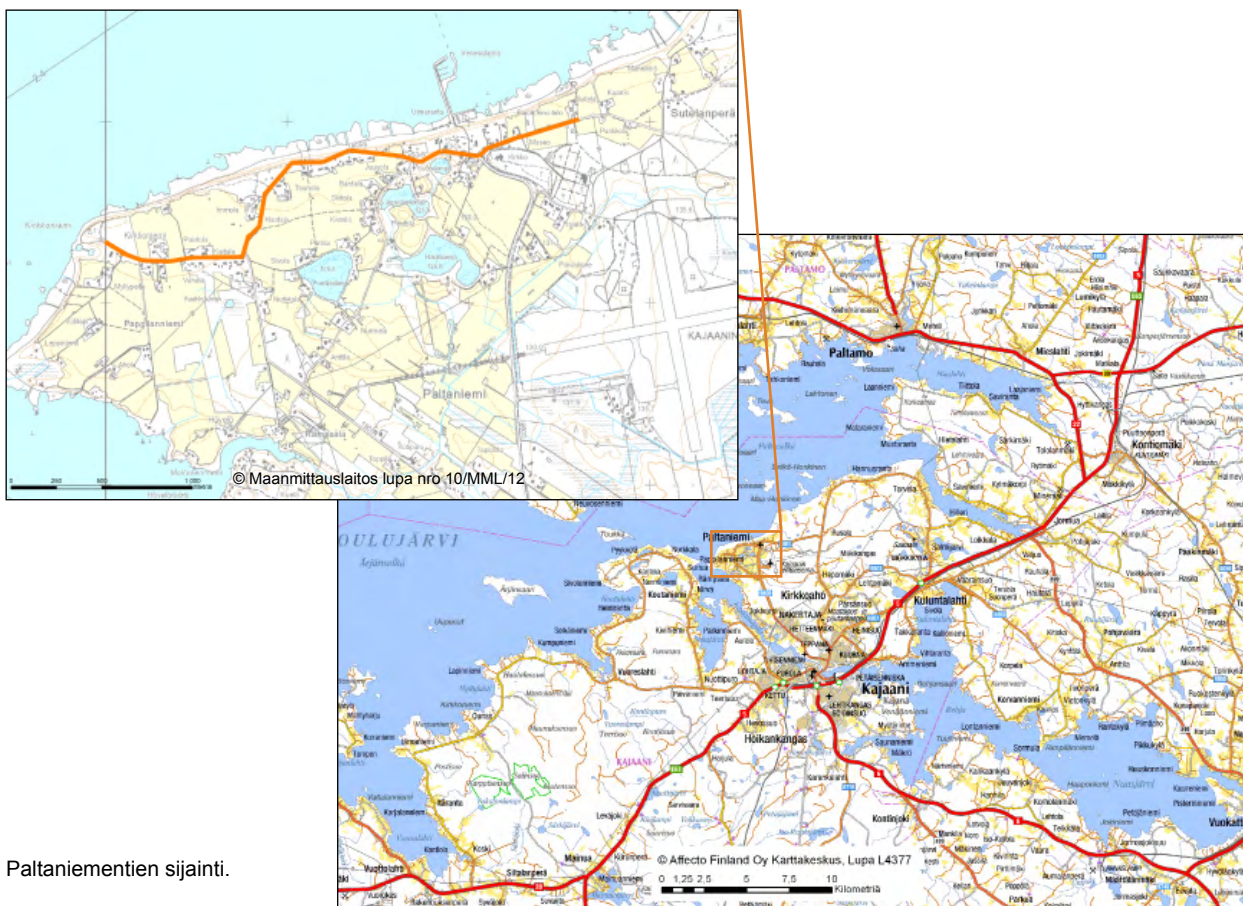
Paltaniementie on otettu osaksi Liikenneviraston (silloin Tie- ja vesirakennuslaitos, TVL) museokohdekoelmaa ensimmäisten kohteiden joukossa vuonna 1982 seuraavin perustein:

Paltaniemi on kulttuurihistoriallisesti ja esteettisesti Kainuussa ainoalaatuinen maisemakokonaisuus. Tie kulkee Oulujärven tuntumassa myötäillen metsän ja pellon reunaa. Tien varrella on arvokkaita rakennuksia mm. Paltaniemen kirkko (v. 1726), Eino Leinon syntymäkotia Hövelö, joka oli Elias Lönnrotin omistuksessa 1830-luvulla ja Keisarintalli, jossa Aleksanteri I ruokaili v. 1819.

Kokoelman muodostamiskriteerit ovat vaihdelleet aikojen kuluessa. Kokoelman museaalisen arvon määrittämiseksi ja tallennusperusteiden yhtenäistämiseksi tehtiin selvitys vuonna 2006. Kokoelmalle luotiin Tiehallinnon museoteiden ja -siltojen kokoelmapolitiikka, joka hyväksyttiin 22.2.2007.

Kokoelmapolitiikkaa sovellettiin museokohteiden arvoluokitukseen ja ne arvioitiin kolmeen tallennusluokkaan. Kokoelmapolitiikka edellyttää museokohteelta valtakunnallista merkitystä. Esteettiset sekä maisemalliset arvot jäivät toissijaisiksi verrattuna valtakunnalliseen tieliikenteen ilmiöön. Paltaniementie joutui määräaikaaisesti säilytettävien luokkaan. Se esitettiin poistettavaksi kokoelmasta. Esitykseen vaikutti se, että tie tulkittiin merkitykseltään vain paikalliseksi ja siten Kuru-Ruovesi -kirkkotien toisinnoksi.

Kainuun maakunta-kuntayhtymä, Kainuun museo, Kainuun ympäristökeskus, Oulun tiepiiri ja Paltaniemen kyläyhdistys vastustivat Paltaniementien poistoa kokoelmasta museokohdeselvityksestä antamissaan lausunnoissa vuonna 2008. Lausunnoissa korostettiin Paltaniemen kylän kulttuurihistoriaa ja merkitystä Kainuun entisenä keskuspaikkana, alueen maisemallista merkitystä, kaavoituksessa todettua merkitystä arvokkaana kulkuväylänä, museotie-statusuksen merkitystä matkailua tukevana elementtinä ja tien hyvää säilyneisyyttä. Kyläyhdistys ja Kainuun Museo toivat esille kohteen merkityksen valtakunnallisesti merkittävien vesireittien yhtymäkohdassa ja liikenteen solmukohtana.

Paltaniementien sijainti.

Lausunnot eivät suoranaisesti tuoneet uutta tietoa tien arvoluokitukseen, mutta antoivat viitteitä siitä, että Paltaniementien merkitys saattaisi olla huomattavasti laajempi kuin paikallinen kirkkotie. Vuonna 2009 ilmestynyt Oulun tiepiirin historia (Matti Enbuske, Vuosisadat pohjan teillä) viittasi siihen, että Paltaniementien arvoluokitusta tehtäessä lähteet olivat riittämättömät. Tiestä tilattiin historiaselvitys. Sen teki amanuenssi Heidi Pekkala. Selvitys valmistui vuonna 2011. (Pekkala, Heidi, 2011, Paltaniementie, Selvitys historiallisesta arvosta, Mobilia).

Historiaselvityksen mukaan Paltaniemen museotiellä ei ole arvoa ainoastaan paikallisena kirkkotienä tai Kainuun sisäisen liikenteen välittäjänä, vaan tie on saanut alkunsa jo 1600-luvulla ja ollut siitä lähtien 1800-luvun puoliväliin saakka osa valtakunnallisesti merkittävää kulkuväylää Pohjanlahden rannikon ja Savon välillä.

Liikenneviraston museoteiden ja -siltojen kokoomapolitiikkaa tarkasteltaessa Paltaniemen museotie sijoittuu tieliikennehistorian ajanjaksoon 1600–1700-luvun tieverkon rakentuminen. Tällöin teiden rakentamisen ponttimena oli erityisesti kauppa sisämaista satamiin, sotilaskuljetukset ja hallinto (verotus, posti). Ajanjaksolla yksi kokoelmaan tallennettavista ilmiöistä on juuri Savo-Karjalan ja Pohjanmaan välisten yhteyksien rakentaminen, mitä Paltaniementie sopii hyvin kuvaamaan.

Yllämainitulla perustelulla Paltaniementien arvoluokitatus muuttui ja Pirkanmaan ELY-keskus päätti liittää sen museokohdekokoelmaan pysyvänä museokohteenä.

1.3 Paltaniemen museotien historialliset vaiheet

1.3.1 Paltaniemen tien synty

Asutuksen alku

Ensimmäiset vakituiset asukkaat muuttivat Kainuuseen viimeistään vuoden 1530 tienoilla. Eränkäynti oli saavuttanut Savossa 1400-luvun loppuun tultaessa alueelliset laajenemismahdollisuutensa ja savolaisten asutus alkoi siirtyä kohti Pohjois-Savoa ja Kainuuta.

Kuningas Kustaa Vaasa pani alulle Oulujärven seutujen asuttamisen vuonna 1550. Ensimmäiset 140 uudisasukasperhettä lähtivät Oulujärven erämaahan vuonna 1552. Heidän suojakseen kuningas rakennutti kuninkaankartanon Vuohenginjoen suuhun vuosina 1554–1556. Kuninkaankartanoa alettiin kutsua nimellä Oulun palte. Paltaniemi sai ensimmäiset asukkaansa kuninkaankartanon valmistumisen jälkeen. Uudisasukaille perustettiin oma seurakunta vuonna 1559. Samoihin aikoihin valmistui Manamansaloon Oulujärven ensimmäinen kirkko. Kirkko joutui kuitenkin venäläisten ryöstämäksi ja polttamaksi kesällä 1578. Oulujärven erämaan seurakunta ja alueen hallinto liitettiin Liminkaan vuonna 1585. Omaksi pitäjäkseen ja seurakunnakseen Oulujärven seudut erotettiin Limingasta jälleen vuonna 1599, kun uusi kirkko valmistui Paltaniemen Kirkkoniemeen. Pitäjää ryhdyttiin nyt kutsumaan nimellä Paltamo. Nimi tulee palte-sanasta, joka tarkoittaa Paltaniemelle tyypillistä, vyöryvää rantatörmää. Seurakunnan ja pitäjän alue käsitti tuolloin pääpiirteissään nykyisen Kainuun alueen. Paltaniemestä tuli koko alueen kirkollinen ja hallinnollinen keskus.

Kulkuyhteyksien synty

Kajaanin seudun liikenneolojen kohentamiselle tuli tarve, kun pitkä Venäjän-sota päättyi vuonna 1595 Täyssinän rauhaan. Asutusolot vakiintuivat ja väkiluku alkoi kasvaa. Varsinkin Kajaanin linnan perustaminen vuonna 1604 vaati entistä tiiviimpiä ja säännöllisempiä yhteyksiä Oulun ja Kajaanin linnojen välillä.

Yleistä kesämaantietä alettiin rakentaa 1600-luvun alkuvuosina Oulujokivarresta kohti Oulujärveä Säräisniemelle. Ehkä Kaarle IX:n määräys vuonna 1608 käskynhaltija Isak Behmille antoi kimmokkeen myös liikennekelpoiselle kesätielle rannikolta Kajaanin linnaan. Behmin seuraaja Eerik Hare teetti tien vuonna 1610 kulkukelpoiseksi. Alkuvuosikymmeninä sen kun-

to oli vaatimaton, asumattomilla taipaleilla tuskin rat-sutietä kummempi.

Vuonna 1682 Pohjanmaan maaherra Didrik Wrangell määräsi Oulu–Kajaanin tien kunnostettavaksi vau-nuilla ajettavaan kuntoon. Toisaalta jo 1634 oli ase-tettu Kajaanin talvikäräjillä kestikievaritalot Paltamon kirkolle ja Säräisniemelle ”maantien varteen”, joten sen perusteella jonkinlainen yleinen maantie oli tuol-loin käytössä.

Oulun ja Kajaanin, toisin sanoen Oulun ja Säräis-niemen välinen maantie on vanhin Pohjois-Suomen sisämaan kesämaantieyhteyksistä. Säräisniemeltä vanha liikennereitti jatkui Oulujärveä pitkin Manaman-saloon ja Koutaniemeen, josta jatkettiin joko Paltanie-meen tai Kajaaninjokea pitkin Kajaanin kaupunkiin. Paltaniemestä Paltamon emäkirkolta oli jo 1600-luvun puolivälissä 12½ virstan pituinen tie Kajaanin kaupun-kiin. Tiepohjan olivat tehneet vuonna 1651 Paltamon pitäjän 24 talonpoikaa.

1600-luvulla Kajaaniin kulki maantieyhteys myös Savon suunnasta, lisalimesta Vieremän, Salahmin ja Nissilän kautta Saaresmäelle ja Vuolijoelle, josta oli lyhyt matka Oulujärven rantaan. Sieltä matka jatkui venekyydillä tai talvella jäätietä pitkin Paltaniemeen. Vastaavasti yhteys suuntautui Oulujärven kautta myös Säräisniemelle, joka oli Kainuun tärkein liikennesolmu 1600- ja 1700-luvulla. lisalmen tie oli merkittävä en-nen kaikkea postitienä Kajaaniin.

Viimeistään Kajaanin kaupungin perustaminen vuonna 1651 synnytti tarpeen maantieyhteyksille myös Oulujärven itäpuolelle, mutta Kajaanista Sotka-mon suuntaan saatiin kesätieyhteys vasta 1700-luvun loppuvuosina. Oulusta Kajaanin seudun, Sotkamon ja Maanselän kautta kulki ikivanha vesi- ja maareitti, ”venäläisten kauppatie”, Pieliselle ja Käkisalmen lää-niin ja edelleen etelämmäs Karjalaan. Tämä Nousia Venäläisen kertoma reitti on Jaakko Teitin vuosien 1555–1556 valitusluettelossa. Maantieyhteys Sotka-mon ja Pielisen välille valmistui todennäköisesti vuo-teen 1791 mennessä, mutta se oli varsin vaatimaton ja esimerkiksi vuoden 1805 kestikievariluettelossa sil-lä ei ollut kestikievareita.

1.3.2 Paltaniemen suuruuden aika

Keisari Aleksanteri I:n vierailu Kajaanissa vuonna 1819 antoi vauhtia yhteyksien parantamiselle Kaja-anista Savon suuntaan. Keisari määräsi rakennetta-vaksi maantien Kajaanista lialmelle. Vuonna 1821 kartoitettiin uusi suunta Kajaanista Lehtovaaran kaut-ta Sukevalle, Sonkajärvelle ja lialmeen. Maantien rakennustyöt saatiin päätökseen 1826. Korjaustöistä huolimatta se oli 1830-luvun alussa tuskin kulkukel-poinen.

Venekyyti Oulujärvellä ei vastannut enää suurem-pia liikennetarpeita, joten vuonna 1854 käynnistettiin uuden maantien rakennustyöt Vaalasta Oulujärven pohjoisrantaa pitkin Kajaaniin. Tielinja Oulujoen suus-ta Kajaaniin valmistui vuonna 1857. Uusi maantie yh-tyi Kajaanin–Sotkamon tiehen, ja kun tielinjaa tehtiin myös Kuhmoon, saatiin yhtenäinen tieverkko 1850-lu-vulla Oulusta halki Kainuun.

Paltaniemi jäi liikenteellisesti syrjään Oulujärven pohjoispuolisen maantien valmistuttua, mutta talvitie säilyi. Jäätie kulki vanhaa reittiä Oulujärven poikki Ma-namansaloon ja Säräisniemelle. 1880-luvulla puhkesi kiista talvitien linjasta Kajaanin ja Oulujoen välillä. Kih-lakunnanoikeus päättyi kompromissiin, jossa talvitie oli ylläpidettävä sekä pohjoispuolitse että jäätietä pitkin. Maaherra määräsi lokakuussa 1886 talvitien kulke-maan Oulujärven yli Säräisniemelle. Kiistely talvities-tä jatkui 1900-luvun alkuvuosina, mutta autoliikenteen yleistyttyä ja talvikunnossapidon vakiinnuttua yhteys Kajaanista Ouluun alkoi kulkea maantietä pitkin.

Paltaniemi oli siis osana Oulusta Kajaaniin ja sieltä edelleen Savoan ja Karjalaan johtavaa reittiä ainakin 1600-luvulta vuoteen 1857. Nykyisen museotien linja-us on ilmeisesti muotoutunut jo tuolloin, ts. nykyinen museotie on osa edellä mainittua, 1600-luvun puolivä-lissä rakennettua 12½ virstan pituista tietä Paltamon emäkirkolta Kajaaniin.

1.3.3 Paltaniemen tien muita vaihteita

Posti ja kieverit

Paltaniemen museotiellä on ollut merkitystä myös postitienä ja Paltaniemi on toiminut kestiekievaripaikana. Vuoden 1634 Kajaanin talvikäräjillä nimettiin Paltamon kirkonkylästä Paltaniemeltä kestiekievariksi Pekka Sivosen talo. Ensimmäiset tiedot Kainuun postilinjoista ovat vuodelta 1651, jolloin postitalot määrättiin kestiekievareiden yhteyteen. Paltaniemellä kestiekievariksi ja postitaloksi määrättiin kirkkoherra Johannes Antiluksen talo. Postin kulku oli hidasta. Oulujärven kelirikko hidastutti postinkulkua, jolloin posti saattoi viipyä Oulun ja Kajaanin noin 150 kilometrin pituisella linjalla kolmekin viikkoa.

Isovihan jälkeen postin säännöllinen talvikuljetus Savon ja Pohjanmaan välillä alkoi jälleen vuonna 1727. Pikkuvihan jälkeen ryhdyttiin järjestämään ympärivuotista postilinjaa. Vuoden 1784 kuninkaallisen määräyksen mukaan Oulun–Kuopion vakituinen postilinja kulki kuitenkin Nissilän kautta, josta haaralinja kääntyi Vuolijoelle ja edelleen Kajaaniin. Loppumatka oli vesitietä Oulujärvellä kuten jo 1600-luvulla.

Kun Iisalmen ja Kajaanin välinen maantie oli valmistunut, vuonna 1843 avattiin suora postilinja Kajaanin ja Kuopion välille. Kajaanista Kuhmoon päin mentäessä yksi keskeisistä postinkulun paikoista oli Paltaniemi. 1840-luvun puolivälissä yli 200 vuotta vanha postitalonpoikajärjestelmä romutettiin. Tämän jälkeen postinkuljetuksen selkärankana oli kestiekievarikyty.

Postin kulkua nopeutti vuonna 1901 Iisalmelle avattu rautatie. Paltaniemen asukkaiden posti haettiin Kajaanista. Vuoden 1866 jälkeen Törmälän torppaan laitettiin postihuone, josta kyläläiset noutivat postinsa. Vuonna 1902 Paltaniemelle perustettiin oma postiasema, joka sijoitettiin kansakoululle.

Seurakunta ja kulttuurikeskus

Kirkkoniemeen vuonna 1599 rakennettu kirkko ja sijainti suuren vesistöreitillä varrella, joka yhdisti Itä-Suomen ja Vienan laajat erämaat Pohjois-Pohjanmaan rannikkoon, nostivat Paltaniemen kylän Oulujärven itäpuoliseksi keskuksiksi.

Paltamon laajan emäseurakunnan alue ja väkimäärä pienenivät kun Sotkamo vuonna 1647 ja Kajaanin kaupunkiseurakunta vuonna 1651 erosivat siitä omiksi kirkkoherrakunnikseen. Vuonna 1786 emäseurakunnasta erosi myös Hyrynsalmen kirkkoherrakun-

ta. Samalla Kajaanin kaupunkiseurakunta palasi 135 vuotta kestäneen itsenäisyytensä jälkeen entisen emäkirkkonsa kappeliseurakunnaksi. Seurakunnan kutistuminen jatkui, kun Säräisniemen kappeliseurakunta erosi emäseurakunnasta omaksi kirkkoherrakunnakseen vuonna 1864 ja vuonna 1925 Kajaani erottautui jälleen omaksi kirkkoherrakunnakseen Paltamosta. Ensimmäinen virallinen esitys kirkon muuttamisesta Paltaselän toiselle puolen tehtiin seurakunnan kirkkokokoukselle vuonna 1887. Vuonna 1931 tehtiin päätös rakentaa uusi kirkko Kiehimään. Se vihittiin käyttöön vasta vuonna 1946. Uuden kirkon valmistuttua Paltaniemen lähes 350-vuotinen asema Paltamon emäseurakunnan keskuksena päättyi.

1800-luvun loppupuolella Paltaniemi eli loistokautaan Kainuun kulttuurikeskuksena. Kylään muutti samaan aikaan joukko valistuneita ihmisiä. Syrjäinen kylä tuli tunnetuksi Suomen kulttuurielämässä. Eino Leinon syntymäkotona Hövelö oli suomalaisen kulttuurin ja suomalaisuusaatteen keskus ja sieltä monet uudistukset ja ajassa liikkuvat virtaukset levisivät Paltaniemelle ja eri puolille Kainuuta. Paltaniemen johtoasema perustui kirkollisten ja maallisten virkamiesten ylläpitämään kulttuurielämään. Se jäi taloudellisessa elämässä ja kehityksessä Kajaanin varjoon. Kun Kajaaniin perustettiin vuonna 1895 yhteiskoulu ja vuonna 1900 seminaari, myös kihlakunnan kulttuurikeskuksen asema siirtyi Kajaaniin. Paltaniemen asema hiipui vielä entisestään vuonna 1904 valmistuneen Iisalmi–Kajaani ratayhteyden ansiosta. Paltamon ja Paltaniemen kannalta tämä merkitsi muuttotappiota, joka alkoi näkyä heti kun rautatie aloitti säännöllisen liikenteen 1904.

Paltaniemi, jonka mukaan Paltamon suuri emäpitäjä oli aikoinaan nimetty, siirtyi lopulta osaksi Kajaanin maalaiskuntaa 1.1.1954 ja kuntaliitoksen yhteydessä vuonna 1977 osaksi Kajaanin kaupunkia.

Liikenne

1900-luvulta alkaen Paltaniemellä on liikuttu jalkakäydin ja hevosen lisäksi myös muilla kulkupeleillä. Ensimmäiset polkupyörät tulivat Paltaniemelle 1910-luvun alussa. 1920-luvulla ja seuraavalla vuosikymmenellä niitä oli jo jokaisella. Kun 1960-luvulla autot ja muut moottoriajoneuvot alkoivat yleistyä, polkupyöriä käytettiin enää vain lyhyiden matkojen kulkemiseen. Ensimmäinen moottoripyörä Paltaniemellä oli 1920-luvun alussa. Vuoden 1925 jälkeen niitä oli jo useita.

Ensimmäiset Paltamon teillä säännöllisesti kulkevat autot olivat matkustajaliikennettä hoitaneita hen-

kilö- ja kuorma-autoja. 1920-luvun jälkipuoliskolla linjalla Kajaani–Paltaniemi alkoi kulkea linja-auto.

Kajaanin seudun lentokentän suunnittelu aloitettiin vuonna 1935. Talvisodan sytyttyä Paltaniemelle alettiin rakentaa kiireesti sotilaslentokenttää. Rakennustyön toteutti Tie- ja vesirakennuslaitos. Lentokenttä otettiin käyttöön Lapin sodan aikana. 1950-luvun puolivälissä kenttätöitä käynnistyivät uudelleen siviili-ilmailun aloittamiseksi. Säännöllinen matkustajaliikenne Paltaniemen kentältä aloitettiin kesäkuussa 1956. Lentoasemaa on laajennettu useaan otteeseen, mm. vuonna 1982 ja 1993.

1950-luvun puolivälissä alettiin rakentaa maantietä Kajaanin ja Paltaniemen välille Teppanan risteyksestä Paltaniemen kirkon läheisyyteen. Tien rakentamistyöt aloitettiin vuonna 1956 ja se valmistui 1958. Maantie päällystettiin öljysoralla kesällä 1962. Nykyään maantie on seututie numero 880.

Yhdystie Kajaanin ja Paltaniemen välille oli vireillä jo 1940-luvun puolivälistä, kun sodan jälkeen asutettiin väestöä Paltaniemen alueelle. Tien etuna oli, että matka Paltaniemen kylästä kaupunkiin lyhenisi noin 30 talosta puolella eli noin 8 kilometriin. Tien Paltaniemen puoleisessa päässä oli 11 maanhankintalakitilaa, jotka myös hyötyisivät lyhenevästä matkasta. Tielle tehtiin lopputarkastus 1.11.1957. Rakentamisen tuloksena valmistui IV luokan tietä 1,72 kilometriä ja ratastietä 1,72 kilometriä. Tie muutettiin yksityistiestä paikallistieksi 1.10.1977 (Hövelön paikallistie 19054).

Paltaniementie tunnetaan nykyään Pappilanniemien paikallistienä 19056. Vaikuttaa siltä, että tien linjaus ei ole muuttunut 1600-luvun linjauksesta, vaikka ympäristöön on rakennettu uusia teitä ja ympäröivien teiden linjauksia muutettu. Paltaniemi–Kirkkoniemien tieosuus on otettu valtion hoitoon 1.1.1921. Tietä on parannettu vuonna 1959 ja se on päällystetty öljysoralla ensimmäisen kerran vuonna 1969. Samassa yhteydessä päällystettiin koko tie Paltaniemeltä Kirkkoahoan. Päällyste uusittiin vuonna 1979. Uuden Paltaniemi–Kajaani-maantien valmistumisen ja Paltaniemi–Kirkkoaho-tien siirron jälkeen vuodesta 1958 eteenpäin Paltaniementie oli osa maantietä 880 (tieosan numero Kn/O-125). 1.10.1977 Hövelön yksityistie ja Kajaanin–Paltaniemen maantien 880 loppuosa eli Paltaniementie muutettiin paikallistieksi 19054. Paikallistieksi muuttui samalla myös Kirkkoniemeeseen haarautuva tieosuus (688 m).

1.3.4 Paltaniementien kulttuurikohdet ja kiinteät muinaisjäänökset

Paltaniementien vaikutusalueella ei ole Museoviraston kiinteitä muinaisjäänöksiä. Paltaniemen keisarintalli kuuluu Museoviraston kulttuuriportaalin hoitokohteisiin.

Museotien varrella on useita kulttuurihistoriallisia kohteita, jotka toisaalta liittyvät suoranaisesti tiehen, mutta toisaalta muodostavat maisemakokonaisuuden, jossa tie on yhtenä elementtinä.

Sutelan tila

Sutelan maakapteenin virkatalo on rakennettu vuonna 1788, 1800-luvun lopulla se oli seutukunnan säätyläisten seuraelämän keskus.

Eino Leino -talo

Eino Leinon synnyinkodista, Hövelön talosta, rakennettiin vuonna 1978 kopio Paltamon kuvakirkon läheisyyteen matkailukohteeksi. Alkuperäinen Hövelön talo sijaitsi Paltaniemellä Hövelönlahden pohjoisrannalla. Eino Leinon synnyinkodin lisäksi se oli Elias Lönnrotin vanha asuintalo. Hövelö jouduttiin purkamaan 1950-luvun lopulla huonokuntoisuuden vuoksi.

Paltaniemen Kuvakirkko

Nykyisen kuvakirkon rakentaminen aloitettiin vuonna 1725 Kirkkoniemeeseen, mutta maanvyörymän pelossa se siirrettiin nykyiselle paikalleen, jonne se valmistui vuonna 1726. Kirkkoa käytetään nykyään vain kesäisin kirkollisiin tarkoituksiin. Paltaniemen kuvakirkkoa edeltävä, vuonna 1665 rakennettu kirkko sijaitsi Kirkkoniemessä. Venäläiset tuhosivat kirkon ison vihan aikana helmikuussa 1716. Sitä edeltävä, samalla paikalla ollut kirkko, vaurioitui maanjäristyksessä vuonna 1626. Kirkon vieressä oleva kellotapuli valmistui vuonna 1769. Tapulissa on Paltaniemen ensimmäisen kirkon kello, joka on valmistunut 1622.

Keisarin talli

Keisarin talli sijaitsee Paltaniemen kuvakirkon vieressä. Se on alkuperin sijainnut Haapalankankaalla, Vuolijoen varressa. Venäjän keisari Aleksanteri I aterioi tallissa 28.8.1819 matkustaessaan Kajaaniin. Paltamon asukkaat siirsivät rakennuksen nykyiselle paikalleen vuonna 1826. Rakennus on Suomen vanhimpia kotiseutumuseoita. Tallia suojaa pärekattoinen katos.

Paltaniemen Kuvakirkon viereen on siirretty Paltamon Vuolijoen kylästä tallirakennus, jossa Keisari Aleksanteri I on ruokaillut 28. elokuuta 1819 matkallaan Kajaaniin. Kuva Martti Piltz.

Paltaniemen kyläkoulu

Paltaniemen koulu on rakennettu vuonna 1883. Koulu oli Paltamon ensimmäinen kansakoulu ja koko kihlakunnan ensimmäinen opetustarkoitukseen suunniteltu rakennus. Koulu lopetti toimintansa keväällä 2010.

Vanha hautausmaa

Kirkkoniemessä sijaitsee Paltaniemen vanha hautausmaa, joka oli käytössä vuosina 1599–1717. Hautausmaa on nykyään luonnontilassa ja siellä kasvaa jyhkeitä petäjiä. Hautausmaalla on Armas Tirrosen muistomerkki Risti ja liekki vuodelta 1967.

Vanhat asuintalot museotien varrella

Museotien varrella on maalaistaloja, joissa on sukupolvesta toiseen harjoitettu maanviljelyä. Vanhin näistä lienee Immola, jonka harmaat vanhat rakennukset edustavat perinteistä paltamolaista rakennuskulttuuria.

Vanhan hautausmaan eteläpuolella sijaitsee vanha Paltaniemen pappila vuodelta 1836. Seudun kirkkohererrat asuivat talossa 1930-luvun lopulle saakka. Immolan lähistöltä löytyy keltainen kappalaisen pappila, Taunola, joka on tunnettu myös nimillä Sivola tai Siivola. Talo oli kappalaisen virkatalona vuosina 1760-1937.

Paltaniemen Kyläkoulu on keskeisellä paikalla museotietä kirkon vieressä. Koulu on lopetettu, mutta kylätalona se tarjoaa monenlaisia palveluita, kesäaikaan kahvilan tai taidenäyttelyitä. Kyläkoulun pihalla on museoaitta. Edessä on tie satamaan ja uimarantaan. Melko raskastekoinen kaideaita on leimallinen Paltaniemen keskustalle. Kuva Martti Piltz.

Eino Leino-talo ylläpitää kahden kainuulaisen Suomen kulttuurin suurmiehen, Eino Leinon ja Elias Lönnrothin perinnettä Paltaniemellä. Eino Leino-talo toimii myös kahvilana. Oikealla näkyy Oulujärven selkää ja Lystinurmi-lato, jossa järjestetään kesäkaudella tanssit kerran viikossa. Etualan Sutelantiellä on komea koivukuja. Puut ovat varsin huonokuntoisia ja saattavat aiheuttaa suoranaista vaaraa ohikulkijoille. Kuva Martti Piltz.

1.3.5 Paltaniementien museaalinen arvo

Paltaniementien keskeinen museaalinen arvo on kokonaisuus, joka muodostuu pitkäaikaisesta asutuksesta, valtakunnallisesti tärkeästä kulkuväylästä, Oulujärven maisemasta, Kajaanin joen (Vuohenginkosken) jokisuusta, maanviljelyksen kulttuurimaisemasta ja Suomen oloissa poikkeuksellisen vankasta sekä hengellisen että henkisen kulttuurin perinteestä.

Tien säilyneisyys on hyvä. Se on todistusvoimainen jäännös aikansa tiestä. Samoin koko rakennetun kulttuurin että luonnon maiseman voi todeta säilyneen hyvin. Sekä museo-, että ympäristöviranomaiset ovat huomioineet Paltaniemen edustavuuden ja kulttuurisen todistusvoiman. Kotiseutuharrastus näyttää poikkeuksellisen voimakkaalta Paltaniemellä, mikä antaa ainakin osittaisen takuun sille, että ympäristön vaalimiseksi tehdään käytännön työtä tulevaisuudessa. Myönteistä on, että kotiseututoimijat näyttävät pystyvän kehittämään palveluja, joilla on kysyntää nyt ja voidaan olettaa, että näin on myös tulevaisuudessa.

Museaalisesta näkökulmasta voi arvioida, että Paltaniemen tie on toiminut hyvin. Tie on pystynyt palvelemaan käyttäjiään samalla linjauksella, samalla mitoituksella ja samalla tasauksella vuosisatoja. Sen säilyneisyys on hyvä ja muutospaineet ilmeisen vähäiset.

1.3.6 Paltaniementie Liikenneviraston museokohdekoelmassa

Liikenneviraston museoteiden ja -siltojen kokoelmapolitiikassa Paltaniemen museotie sijoittuu tieliikennehistorian ajanjaksoon *1600–1700-luvun tieverkon rakentuminen*. Tällöin teiden rakentamisen ponttime-
na olivat erityisesti kauppa sisämaista satamiin, sotilaskuljetukset ja hallinto (verotus, posti). Ajanjaksolla yksi kokoelmaan tallennettavista teemoista on juuri Savo-Karjalan ja Pohjanmaan välisten yhteyksien rakentaminen, mitä Paltaniementie hyvin kuvaa.

Paltaniemen museotiellä ei ole arvoa ainoastaan paikallisena kirkkotienä tai Kainuun sisäisen liikenteen välittäjänä, vaan tie on saanut alkunsa jo 1600-luvulla ja ollut siitä lähtien 1800-luvun puoliväliin saakka osa valtakunnallisesti merkittävää kulkuväylää Pohjanlahden rannikon ja Savon välillä.

Muita Savo-Karjalan ja Pohjanmaan välisiä reittejä kuvaavia kohteita kokoelmassa ovat Koiviston

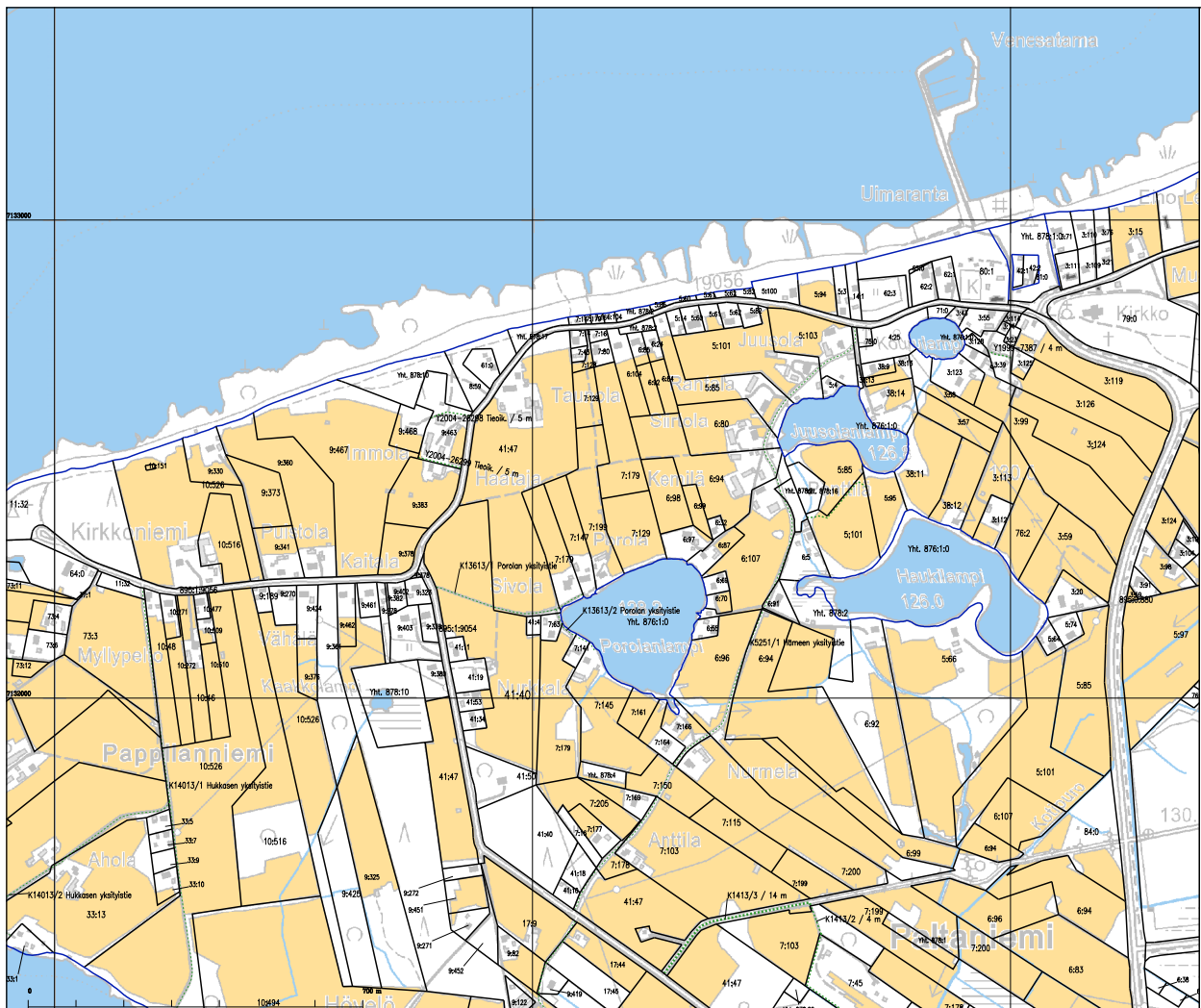
paikallistie Äänekoskella ja Saviselkä–Piippola-tie Kärsämäen ja Siikalatvan kuntien alueella. Koiviston paikallistien historia ulottuu samalle ajanjaksolle, 1700-luvulle, mutta tieosuus sijoittuu Kuopio–Oulutien sijaan Kuopio–Vaasa-reitin varrelle. Koivisto oli 1700-luvun lopulta 1840-luvulle saakka Keski-Suomen pääteiden risteys- ja hallintopaikka. Koiviston tie jäi kylätieksi kun nykyinen pääteiden risteys muodostui Hirvaskankaalle. Saviselkä–Piippola-tie sijoittuu Paltaniementien tapaan Kuopio–Oulu välille, mutta eri reitille, ja kuvaa uudempaa aikaa, 1800-lukua ja valtatieverkon muodostumista 1930-luvulla. Vuonna 1920 tie siirtyi valtion hoitoon ja 1930-luvulta alkaen se oli osa valtatietä 4:ää vuoden 1953 loppuun saakka, jolloin uusi nelostie valmistui. Museokohdekoelmassa ei ole Paltaniemen tien lisäksi toista samaa tieliikennehistorian ilmiötä kuvaavaa kohdetta.

Kokoelmapolitiikan pisteytyksen mukaan historiaselvitys nostaa kohteen tietoarvon korkeimpaan luokkaan, sillä selvitys vastaa tieteellistä tutkimusta. Paltaniementie edustaa kokoelmapolitiikassa mainittua tieliikennehistoriallista ajanjaksoa, eikä ilmiölle ole toisintoja kokoelmassa, joten myös kohteen tieliikenteellinen arvo nousee korkeimpaan luokkaan. Jo vuonna 2007 tehdyssä museokohdeselvityksessä kohteen säilyneisyys luokiteltiin parhaimpaan luokkaan ja samat päätelmät tehtiin historiaselvityksen perusteella. Kohde on säilyttänyt linjauksensa ja museointihetken ulkoasunsa hyvin.

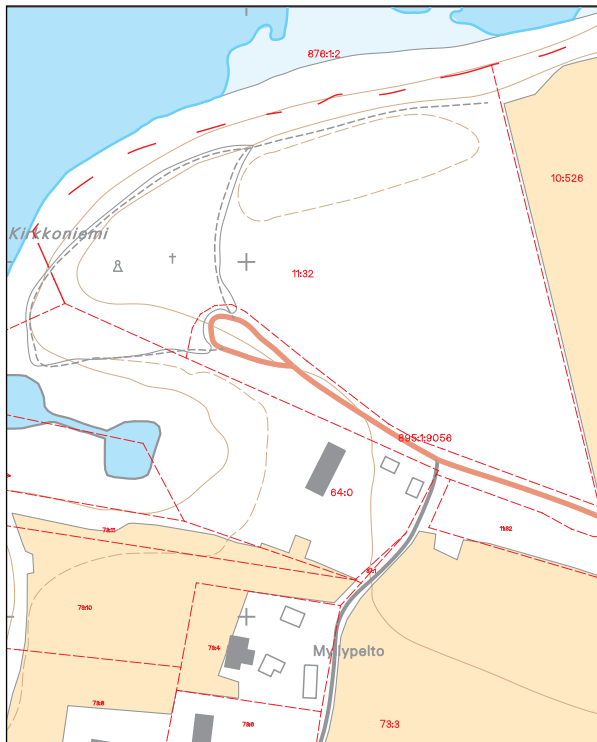
Kohde säilytetään pysyvästi osana kokoelmaa, sitä ylläpidetään ja kunnostetaan museologisin menetelmin ja sille on laadittu tämä hoito- ja ylläpitosuunnitelma, jolla turvataan säilyttämisedellytykset ja toiminta aktiivisena museokohteena. Lisäksi kohde on osa aktiivisesti ylläpidettyä Paltaniemen kulttuuriympäristökokonaisuutta ja elävää asuin- ja elämyksellistä aluetta, mikä tukee kohteen arvoa Liikenneviraston museokohteena.

2.1.2 Maanomistus

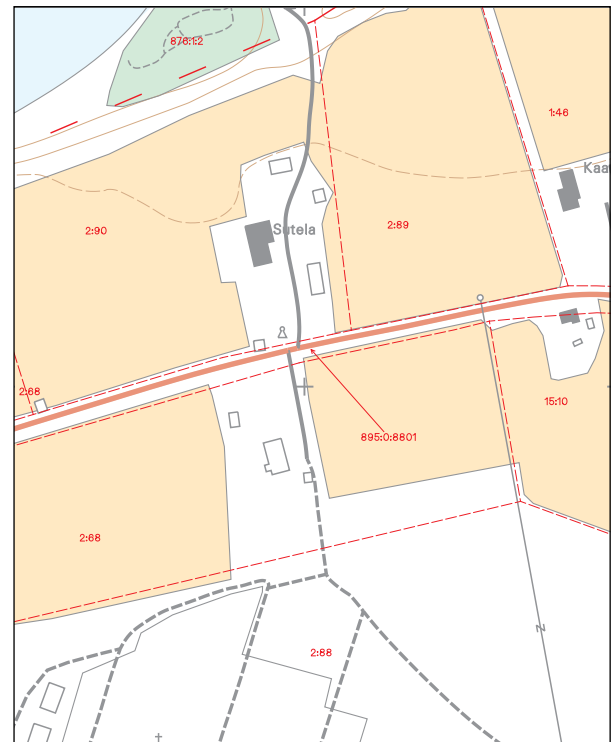
Paltaniementien varrella on Kajaanin kaupungin ja Paltamon seurakunnan lisäksi huomattava määrä eri maanomistajia. Museotien keskivaiheilla, jossa tie kulkee lähellä rantaa, jatkuvat kiinteistöt tien puolelta toiselle. Tiealue on riittävän laaja ajatellen pieniä tieympäristön toimenpiteitä. Yksittäiset maanomistajatiedot voidaan tarvittaessa selvittää kiinteistörekisterin maksullisista lainhuutotodistuksista.

Paltaniemen museotien kiinteistörajat. Ote Maanmittauslaitoksen Maastotietokantakartta 15.2.2012.

Museotien länsipäähän sijoittuvan kääntöpaikan ympäristössä on riittävästi tilaa mahdollisille pysäköintijärjestelyille. Ote Maanmittauslaitoksen Maastotietokantakartta 15.2.2012.

Museotien alkaa Sutelan talon liittymän itäpuolelta. Ote Maanmittauslaitoksen Maastotietokantakartta 15.2.2012.

2.1.3 Museotien ympäristön nykyinen maankäyttö

Paltaniemen kylä on elävä ja toimiva kylä, jonne muuttaa myös uusia asukkaita. Uudisasutusta, lähinnä pientaloja, rakennetaan pääosin Sutelanperän suuntaan museotien itäpuolelle.

Kylässä on useita maatiloja peltoineen, pihapiireineen ja talousrakennuksineen. Tien varressa on myös pientalovaltaista asutusta. Kylän keskustassa on maamerkkien, kirkon ja kellotapulien lisäksi keisariintalli, vanha kyläkoulu ja kylätori. Kirkon taakse jää hautausmaa ja uusi kappelirakennus. Keskustassa Oulujärven rannassa sijaitsevat myös uimaranta ja venesatama. Kylän rakennuskannasta merkittävä osa on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita.

Kylän itäpuolella maantien varrella sijaitsee Kajaanin lentoasema.

Saapuminen Paltaniemeen Kajaanin suunnasta, kirkko muodostaa tärkeän näkymän päätteen avoimessa maisematilassa. Kuva Heidi Pekkala.

2.2 Maisema

Paltaniemen kylä sijoittuu maisemamaakuntajaossa Oulujärven seudulle. Paltaniemi on yksi valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista (YM Maisema-aluejohdon mietintö 1993). Paltaniemen maiseman arvo perustuu vahvaan maatalouteen, joka on synnyttänyt avoimen viljelymaiseman ja talonpoikaisen rakennuskulttuurin. Maiseman arvotekijä on myös kulttuurivaikutteinen luonto.

Kylää ympäröivät maisemallisesti voimakkaan elementin, Oulujärven lisäksi tasaiset viljelyaukeat ja mäntyvaltaiset metsät. Kylä sijoittuu kookkaalle harjumuodostumalle, joka on maa-ainekseltaan pääosin hietaa. Järven rannat ovat jyrkkiä ja hiekkaisia vyöryviä törmäitä, joita sitovat matalan kasvillisuuden lisäksi puiden juuret. Järvelle avautuu komeita näkymiä museotien varrelta, erityisesti niiltä kohdilta, joissa rinteessä kasvavaa kasvillisuutta on harvennettu.

Museotieltä avautuu avara näkymä Oulujärvelle rantatöyrään kasvillisuuden raivauksen ansiosta. Näköalapaikan maasto on kuitenkin kulunut käytössä. Kuva Laura Soosalu.

Vaihtelevan levyiset järvenpinnan säännöstelystä syntyneet rantaruovikot ja pensaikot suojaavat rantatörmää aallokon ja tuulen kuluttavalta vaikutukselta, mutta haittaavat osaltaan järven virkistyskäyttöä. Kylämaiseman yksityiskohtia ovat harjumaastoon sijoittuvat pienet lammet, joiden näkyvyyttä maisemassa vähentää paikoin rehevä kasvillisuus.

Kylämaiseman arvon kannalta keskeinen tekijä on peltoaukeiden säilyminen viljeltyinä ja laidunnettuina. Museotien varrella on hyvin hoidettujen pihapiirien lisäksi maisemallisesti huomattavan komeaa puustoa, erityisesti kookkaita mäntyjä. Museotien itäpäässä on myös koivukujanne, mutta puut ovat ränsistyneet.

2.3 Taajamakuva ja tien jaksottelu

Museotie koostuu maiseman, taajamakuvan sekä maankäytön suhteen erilaisista kokonaisuuksista. Tietila vaihtelee pitkistä avointen peltujen yli Oulujärvelle ulottuvista näkymistä pihojen tai metsiköiden rajaamaan tiiviiseen tieympäristöön. Museotie koostuu kahdesta osuudesta, Kirkkoniemen ja kirkon välisestä Pappilanniementiestä ja kirkolta Sutelaan jatkuvasta Sutelantiestä.

Kirkkoniemen metsäjakso suunnittelualueen länsipäässä on istutetun lehtikuusimetsikön ja komean männikön rajaaman niemi, jossa on sijainnut kirkko ja hautausmaa. Kookas puusto korostaa alueen juhluutta ja arvokkuutta Oulujärvelle avautuvan maiseman lisäksi. Tie päättyy käänköpaikkaan, jonka keskelle jää pieni metsäkuvio.

Kirkkoniemen ja vanhan Kappalaisen pappilan (Taunola) välinen Pappilanniemen peltomaisemajakso on keskeinen osa maisemallisesti arvokasta Paltaniemen kirkkotien ja kylän kulttuuriympäristöstä. Tie kaartuu kauniisti ja luontevasti viljellyn peltoaukean keskellä. Hyvin hoidetut talot pihapiireineen reunustavat museotien vartta. Talojen väleistä avautuu pitkiä näkymiä. Tien tasaus on varsin sopusuhtainen ympäristöön nähden. Pellot ovat tärkeitä muuttolintujen levähdysalueita ja lintuharrastajat kerääntyvät seuraamaan lintujen kevät- ja syysmuuttoa museotien varteen.

Kappalaisen pappilan ja kyläkeskuksen välillä on erityisesti mäntyvaltaisen rantametsän luonnehtima tiejakso. Kookkaiden mäntyjen lomassa kasvaa myös lehtipuustoa. Rantametsä muodostaa maisema-arvonsa lisäksi tärkeän ekologisen vyöhykkeen mm. alueen liito-oraville.

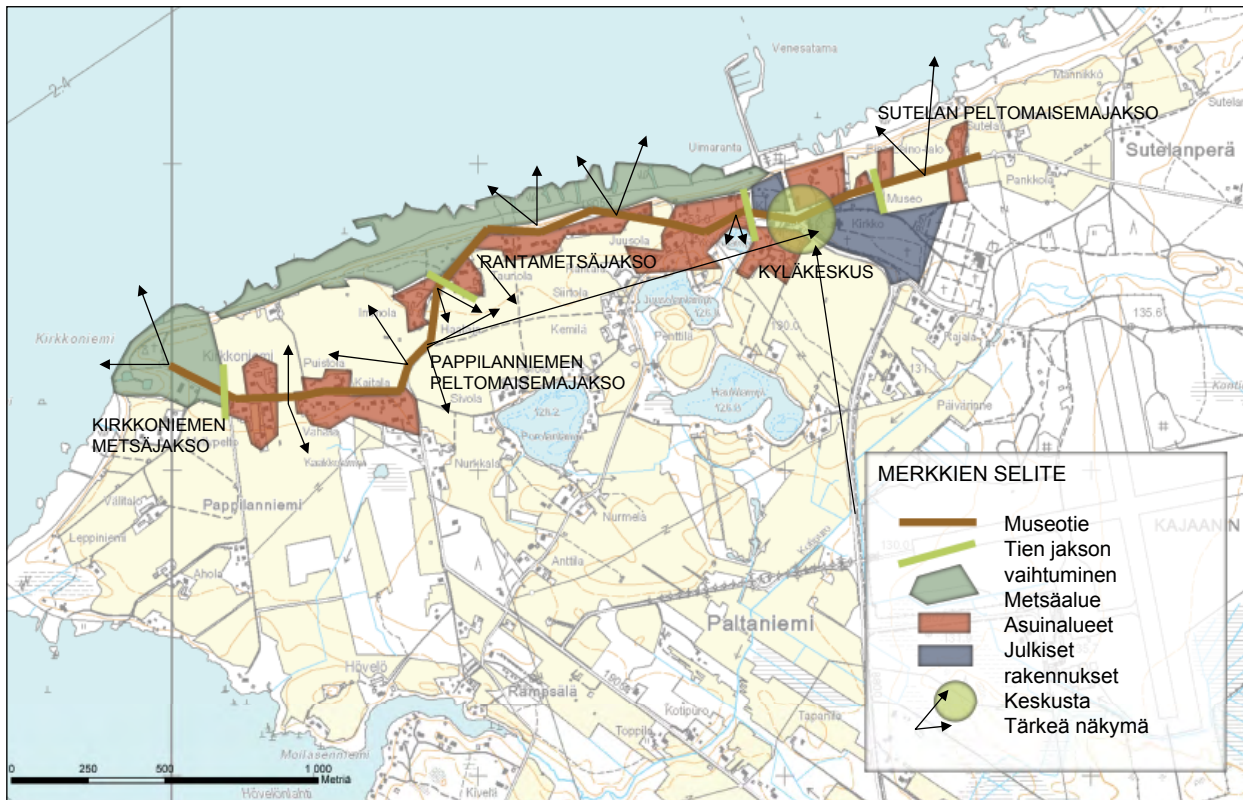
Vanha hautausmaa Kirkkoniemessä oli käytössä vuosina 1599–1717. Nyt metsittyneellä alueella sijaitsee Armas Tirron tekemä muistomerkki Risti ja liekki. Kuva Heidi Pekkala.

Museotietä reunustavaa pisteaitaa peltomaisemajaksolla. Kuva Heidi Pekkala.

Näkymä viljelyaukealle Kappalaisen pappilan kohdalta etelään. Tien linjaus ja tasaus on sopusuhtainen ja kauniisti ympäristöön istuva. Kuva Heidi Pekkala.

Tien jaksottelu osakokonaisuuksiin. Vihreällä poikkiviivalla on osoitettu jaksojen vaihtuminen ja nuolin tärkeät näkymäsuunnat.

Tiejakso on valaistu. Tien varressa on nauhamaista pientaloasutusta ja monin paikoin kulkuyhteys myös rantaan. Tien eteläpuolella sijaitsee pieni Kourulampi, joka kesällä jää tieltä katsoen kasvillisuuden peittoon.

Museotien ympäristöön sopeutuva tasaus ja komea mäntyvaltainen puusto muodostavat maisemallisesti hienon kokonaisuuden. Kuva Martti Piltz.

Museotien rannan puolelle on rakennettu useita porrasyhteyksiä rantaan. Taustalla Oulujärven rantaruovikkoa. Kuva Heidi Pekkala.

Tiemaiseman kauniin yksityiskohdan muodostava Kourulampi näkyy tielle talvella, kun puissa ja pensaissa ei ole lehtiä. Kuva Laura Soosalu.

Kyläkeskus sijoittuu koulun ja museon väliselle tiejaksolle. Koulun viertä johtaa tie rantaan, jossa sijaitsevat uimaranta ja venesatama. Kyläkeskuksessa on toriaukio, jonne sijoittuvat mm. maantien opastaulu ja kylän ilmoitustaulu. Sutelantien ja Paltaniementin liittymäalue on parannettu ja kyläkeskuksessa on erillinen kevyen liikenteen väylä. Tien parantaminen on kuitenkin toteutettu maltillisesti niin, ettei se ole pilannut museotien arvoa. Keskeinen alue on valaistu perinteisin puuvartisin tievalaisimin.

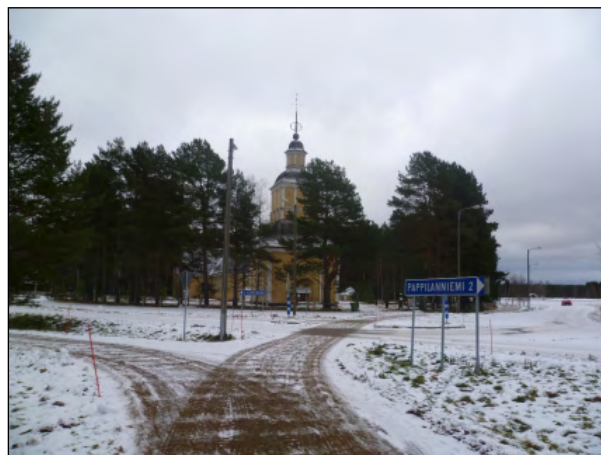
Museon ja Sutelan välillä on lyhyt peltomaisemajakso. Tieltä avautuu viljapellojen lisäksi komeat näkymät Oulujärvelle. Tiejakson kohokohtia ovat lisäksi Eino Leino –talo ja Sutela. Tietä reunustaa osin istutettu koivukuja, joka on huonokuntoinen. Museo-tiekyltti sijoittuu Sutelan kohdalle.

Liittymäalue kirkon suunnasta katsoen. Kirkon pihaa ei ole eroteltu riittävästi tiestä rakenteellisesti, joka tekee liittymäalueesta hieman epämääräisen. Kuva Heidi Pekkala.

Tori- ja pysäköintialue koulun vieressä. Museotien opastaulun lisäksi alueella on ilmoitustaulu, postilaatikko ja paperinkeräys-piste. Alue ei nykytilanteessa ole ympäristön arvon mukainen. Kuva Heidi Pekkala.

Liittymäalue Pappilanniementien suunnasta. Kuva Laura Soosalu.

Uusittava museotien viitta. Kuva Laura Soosalu.

2.4 Luonnonympäristö

Suojelualueet ja -kohteet

Paltaniemen kyläympäristö on kasvillisuudeltaan ja eläimistöltään arvokas. Alueella on perinnebiotooppeja, eläimistön kannalta tärkeitä reunavyöhykkeitä, linnustollisesti arvokkaita peltoalueita tai muuten merkittäviä elinympäristöjä.

Uhanalaisista kasveista alueella esiintyvät mm. ke-tonoidanlukko, ahonnoidanlukko, pohjannoidanlukko sekä ahosilmäruoho.

Oulujärven rantavyöhyke muodostaa liito-oraville merkittävän ekologisen käytävän. Alueella on tehty huomattava määrä havaintoja liito-oravien pesä- ja ruokailupuista (H. Klemetti).

Niin kasvillisuuden kuin eläimistön kannalta arvokkaista kohteita on myös museotien varressa.

Kasvillisuus

Alueen kasvillisuus vaihtelee karuista puolukkatyyppin kangasmetsistä rehevämpiin mustikkatyyppin kankaisiin. Ranta-alueet ovat näitä reheväkasvuisempia. Seudulle ovat myös tyypillisiä laajat suot. Erityisesti museotien varrella on maisemakuvan kannalta arvokasta kookasta harjumännikköä.

Puuvartisen kasvillisuuden menestymisvyöhykkeelle V sijoittuvan alueen istutettua kasvillisuutta edustavat mm. rauduskoivut, pihlajat, kuuset ja lehtikuuset. Sutelantien varressa kasvava koivukujanne on päässyt ränsistymään. Tieympäristössä on silmämääräisesti useita ikääntyneitä puita, jotka ovat kuntoonlaan niin huonoja, että ne voivat kaatua tielle esimerkiksi kovan tuulen vaikutuksesta.

Maa- ja kallioperä

Paltaniemen alueen kallioperä koostuu periodiittikivilajeista, metamorfoituneista kivilajeista, gneisseistä, ja sedimenttikiviin kuuluvista hiekkakivistä.

Maaperä koostuu pääosin hienojakoisista maalaajeista; hiesusta, hiedasta ja hienosta hiedasta. Pellot sijaitsevat ravinteikkailla hieta- ja hienohietamailla, mutta myös ravinteikkuudeltaan heikommilla hiesumailla. Lentokentän eteläpuolella on myös laajoja kallioalueita, joiden välissä on saraturve- ja rahkaturve-soita ja moreenialueita.

Pohjavesialueet

Paltaniemi ei sijaitse pohjavesialueella.

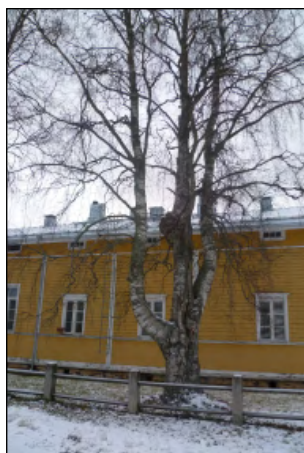
Paltaniemeä koskevat muut ympäristösuunnitelmat

Paltaniemen luonnon- ja kulttuuriympäristön säilyttämiseksi on laadittu useita selvityksiä ja suunnitelmia, joiden pohjalta aluetta on hoidettu ja kehitetty.

Paltaniemeen on laadittu **yleissuunnitelma maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi** Kainuun ympäristökeskuksen toimesta vuonna 2006.

Suunnitelmassa on mm. esitetty Kirkkonien vanhan hautausmaan, pappilanpuiston ja lehtikuusimetsikön hoitotoimenpiteiksi raivausta ja laidunnusta.

Kourulammen rantametsikköä on esitetty laidunnettavaksi ja raivattavaksi ja sitä vastapäätä tien järven puolella olevaa Ahistuksen niittyä niitettäväksi, raivattavaksi ja laidunnettavaksi. Lisäksi hoidettavaksi on esitetty Sutelantien koivukujannetta ja tien pientareita.

Kuvaesimerkkejä vaurioituneista tai elinikänsä päähän tulleista puuyksilöistä tien vieressä, joiden kaatamista on syytä harkita. Kuvat Laura Soosalu.

Kaikilla näillä kohteilla esiintyy huomionarvoisia kasvi- tai eläinlajeja.

Yleissuunnitelman tavoitteet ovat yhtenevät hoito- ja ylläpitosuunnitelman kanssa, ympäristöhoito tiealueen ulkopuolella on museotien ja maisemakokonaisuuden kannalta toivottavaa.

ProAgria Kainuu/ Maa- ja kotitalousnaisten toimesta järjestettiin **kyläkävely 22.6.2010**, josta on laadittu Kyläkävelyraportti. Hanke oli osa valtakunnallista JOY- kampanjaa. Tapahtuman tarkoitus oli herättää keskustelua kulttuurimaiseman arvoista, mahdollisuuksista ja ongelmista sekä miettiä yhdessä kyläläisten kanssa ratkaisuja kylämaiseman mahdollisiin ongelmiin. Hanke sisälsi myös tietoa erilaisista kulttuuriympäristön hoidon rahoitusmahdollisuuksista. Kyläkävelyn tuloksena koottiin lista toimenpiteistä, joita on myös osin toteutettu.

Kainuun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus on laatinut **Paltaniemen maisemasuunnitelman 2011**. Suunnitelmassa on arvioitu kylämaiseman osa-alueiden arvoa ja esitetty hoitotoimenpiteitä maisematyypeittäin, mm. reunametsiin, tienvarsimetsiin, rantametsiin, suo- ja kosteikkoalueille sekä pelloille ja niityille. Suunnitelmassa on esitetty suosituksia perinnetähtäin sopivista puu- ja pensaslajeista sekä perennoista.

Puinen pysäkkikatos maitolaiturin vieressä Pappilanniementien Kirkkoniemessä. Kuva Laura Soosalu.

2.5 Tien tekniset lähtökohdat

2.5.1 Tien perustiedot

Paltaniemen museotie koostuu Pappilanniemen paikallistiestä 19056 ja 550 metrin osuudesta Kirkkoaho-Paltaniemi-tietä 8801.

Tieosoite Pappilanniementien länsipäässä Väli- talontien risteyksessä on 19056-1-2322 ja Sutelan päässä 8801-1-7274.

Museotielle on vahvistettu tiesuunnitelma vuonna 1991, jonka pohjalta nykyinen tiealue on erotettu. Paikallistien suoja-alue ulottuu 12 metriin tien molemmin puolin.

Tien leveys on keskimäärin 5,9 metriä, josta päällysteen leveys 5,4 metriä. Tien päällyste on pehmeä asfalttibetonia (PAB). Päällysteen kunto on melko hyvä.

Tien 8801 varteen on rakennettu 80 metrin pituudelta kirkolta Kirkkoahon suuntaan kevyen liikenteen väylä. Samoin on rakennettu väylä Pappilanniemen paikallistien varteen n. 60 metrin matkalle liittymän ja koulun väliselle osuudelle.

Museotie on valaistu vuonna 1994 n. 1,1 kilometrin matkalla puistomaisella metallipylväsvalaisimella. Muilta osin valaistus on toteutettu murtuvin puupylväin, valaisimena suurpainenaatriumlamput.

Keskustassa on yksi linja-autopysäkkikatos. Toinen katos sijaitsee Pappilanniementien länsipäässä. Paltaniemeen liikennöi säännöllisesti liikennöitsijä Pohjolan matka. Linja-autoreitti kulkee lentoaseman jälkeen Paltaniementietä Pappilanniementien päähän ja sieltä Hövelöntien kautta takaisin Paltaniementielle. Ajoaika Paltaniementiestä Kajaanin keskustaan on noin 25 min.

Liikkumisen turvallisuus

Keskivuorokausiliikenne on nykyisin 278 ajoneuvoa vuorokaudessa, josta raskaan liikenteen osuus on 11 %. Nopeusrajoitus museotiellä on 40 km/ h.

Tiellä on sattunut vuosina 2007–2011 yksi poliisin tietoon tullut yksittäisonnettomuus, joka sattui maantien ja paikallistien liittymässä. Onnettomuus ei johtanut henkilövahinkoihin.

2.5.2 Tien nykyinen kunnossapito

Tien hoidosta vastaa nykyisin NCC Roads Oy ja alueurakka päättyy 1.10.2018. Aluevastaavana Kainuun ELY-keskuksessa toimii Asko Pöyhönen.

Tie on yhdystie, jonka talvihoitoluokka on III; tie on lumipintainen ja se hiekoitetaan vain pahimmissa olosuhteissa. Tie kuuluu taajamien viherhoitoluokkaan T2, jossa tavoitteena on puistomainen tai luonnonmukainen tieympäristö.

2.6 Matkailu

Museokohteena Paltaniementie on helposti saavutettava, ympäristöltään hoidettu ja maisemallisesti mielenkiintoinen kohde. Alue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Maiseman keskeinen elementti on Oulujärvi, ”Kainuun meri”. Maisema sekä rakennettu kulttuuriympäristö laajoine avoimine peltonäkymineen muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden. Paltaniemi kuuluu Museoviraston määrittelemiin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY). Museotie on Paltaniemen ”punainen lanka”, joka sitoo maiseman ja kohteet yhteen. Museotielle on hyvät opasteet ja selkeän, Paltaniemen koulun vieressä sijaitsevan infotaulun, löytää helposti.

Paltaniemi on Kainuun merkittävimpiä kulttuuri- matkailukohteita. Se on osa Kajaanin kaupunkia ja etäisyys Kajaanin keskustaan on vain 10 kilometrin luokkaa. Kajaanin lentokenttä on näköetäisyydellä Paltaniemen museotiestä. Paltaniemen matkailupalveluiden laajuus, saavutettavuus ja taso ovat poikkeuksellisen korkeat ainakin museotie- ja museosilta-kohteiden joukossa.

Paltaniemellä on lukuisia aktiivisesti ylläpidettyjä kulttuurihistoriallisia kohteita, jotka kertovat seudun historiasta. Paltaniemen kuvakirkko kuuluu maakunnan tärkeimpiin historiallisiin rakennuksiin. Se on eri-

tyisen kuuluisa seinämaalauksistaan. Rakennuksista kulttuurimatkailun näkökulmasta ehkä merkittävimmät ovat Eino Leino-perinnetalo, Kuvakirkko ja Paltaniemen kyläkoulu. Eino Leino-talo ylläpitää Eino Leinon ja Elias Lönnrothin perinnettä. Talossa on museonäytely ja kahvila, missä järjestetään kulttuuriohjelmaa.

Paltaniemen kyläyhdistys on hankkinut kylätaloksi entisen koulun. Siellä toimii kesäkahvila ja koulutalossa järjestetään erilaisia tapahtumia. Kirkon ja koulun lähellä on venesatama ja uimaranta. Kahtena viimeksi kuluneena kesänä Paltaniemellä on järjestetty Paltaniemi -päivät ja Eino Leino -talon kirjapäivät, joissa koulu ja Eino Leino-perinnetalo ovat tapahtumakeskuksina. Ne ovat olleet yleisömenestyksiä.

Paltaniemen viljelty pellot ja Kajaanin joen alajuoksun sula ovat muuttolintujen levähdyspaikkoja. Lintubongauksesta on tullut merkittävää luontomatkailua alueelle.

Paltaniemellä toimi myös palveluyritys, joka järjestää opastettuja kulttuuriretkiä Kainuun alueella. Museotie ja kohteet täydentävät toinen toisiaan osana kulttuurikokonaisuutta. Luonto- ja kulttuurimatkailua pidetään kasvavina matkailumuotoina. Museotien tulee pystyä palvelemaan tätä liikennettä siten, että se aiheuttaa ympäristölle mahdollisimman vähän häiriötä ja kulumista.

Paltaniemi on kajaanilaisten venesatama ja uimaranta. Ne ovat kylätalon läheisyydessä, mutta rantatörmän takana näkymättömissä. Laiturille menevän tien vasemmassa laidassa on säilytetty Paltaniemen liikenneperinteeseen liittyvä vanha kivinen kirkkovenelaituri. Kuva Martti Piltz.

3 Museotien hoito- ja ylläpitosuunnitelma

3.1 Tavoitteet

3.1.1 Museotie

Museotie on nykypäivänä hyväkuntoinen, rauhallinen paikallistie. Tien on päällystetty viimeksi vuonna 1994 ja se on vuonna 2002 asetetun 40 km/h aluenopeusrajoituksen piirissä. Ajoradan leveys on 6 metriä tiekisterin mukaan. Tien valaistus ja lyhyt kevyen liikenteen väylän osuus kyläkeskuksen kohdalla on tehty vuonna 1994.

Museokohteiden hoito-ohjeiden mukaisesti kohteet pyritään säilyttämään niiden museointiajankohdan mukaisessa kunnossa. Paltaniemen tien nykyinen ulkomuoto on hyvin lähellä alkuperäistä. Tien linjaus on pääosin säilynyt, tien leveys on säilynyt suunnilleen alkuperäisen kaltaisena ja tien tasausviiva on tavoitteellisesti säilytetty vuoden 1994 päällystystyössä. Tien perusrakenne on alkuperäinen ja museologisesa mielessä sen tutkittavuus on jäljellä.

Paltaniementien hoidon ja ylläpidon ensisijainen tavoite pidemmällä tähtäyksellä on säilyttää tie nykyisen kaltaisena. Tien varren puuston uusiminen alkaa näyttää lähiaikojen tavoitteelta, koska varsinkin lukuissat koivut ovat ilmeisessä vaarassa kaatua tai pudottaa suuria oksia.

Keskeisenä tavoitteena on myös liikenneturvallisuuden tason säilyttäminen. Tien valaistuksen ja mahdollisten kevytväylien kehittäminen eivät ole välttämättä vastakkaisia tien museaalisen säilyttämistavoitteen kanssa.

3.1.2 Kulttuuriperintö

Paltaniemen tien alkuperäiset perustelut museotieksi valinnalle rakentuivat tien varren kulttuurihistoriallisiin rakennuksiin ja maisemaan. Vaikka ne eivät ole koelmapolitiikan keskeisimpiä arvoja, ei niiden arvo ole vähentynyt. Tie ja sen varrella olevat rakennukset ovat vanhimmillaan yhtä vanhoja. Vanhoja rakennuksia on korjattu ja uudistettu. Paltaniemen alueelle on leimallista, että rakennuskanta on uusiutunut ja uudistuu uudisrakentamisen kautta. Uudisrakentaminen on osattu sopeuttaa vanhaan kulttuuriympäristöön. Keskeinen maisematekijä Oulujärven lisäksi on maiseman avonaisuus, mitä jatkuva maatalous säilyttää.

Tien hoito- ja ylläpitotoimet täytyy sopeuttaa kokonaisuuteen. Yhtenä esimerkkinä voi olla kirkon riskeyksen valaistuksen suunnittelu siten, että toisaalta tienvalaistus täyttää liikenteen ja liikenneturvallisuuden vaatimukset, mutta samalla auttavaa nostamaan valaistun kirkon näkyvyyttä.

3.1.3 Maisema ja luonto

Tiemaisema on kokonaisuus, joka muodostuu tien ja sen lähiympäristön lisäksi tietä ympäröivästä maankäytöstä, tiehen rajautuvista metsäalueista, viljelymaisemasta ja pihapiireistä. Tieympäristössä on myös merkittäviä luonnonarvoja, yksittäisten kohteiden lisäksi mm. ekologisia käytäviä.

Tieympäristön hoidon tavoitteet ovat yhtenevät aluetta koskevien muiden suunnitelmien sekä alueen maanomistajien ja muiden toimijoiden näkemysten kanssa. Tavoitteena on tieympäristön käsittelyllä ja hoidolla ja tässä työssä esitetyillä toimenpidesuosituksilla tukea alueen maiseman ja luonnon arvojen säilymistä.

3.1.4 Maankäyttö

Museotien lähiympäristössä ei näillä näkymin ole tiedossa sellaisia maankäyttöhankkeita, jotka voisivat vaikuttaa haitallisesti museotien arvoon kulttuurihistoriallisesti merkittävänä kohteena. Tavoitteena on, että uudisrakentamisessa huomioidaan alueen arvokas rakennuskanta siten, että rakentaminen sopeutetaan ympäristöön mahdollisimman luontevasti.

Uusia pientaloja rakennetaan pääsääntöisesti Sutelan alueelle museotien ulkopuolelle.

3.1.5 Liikenne

Tavoitteena on säilyttää museotie ja sen lähiympäristö turvallisena kaikkien eri liikkumismuotojen näkökulmasta katsoen. Parannustarpeet ovat melko vähäisiä ja liittyvät mm. valaistukseen, tiealueen rajaukseen ja pysäköintijärjestelyihin sekä puuston raivaukseen.

3.2 Tien ja sen ympäristön hoito

3.2.1 Tieympäristön hoito- ja ylläpitotoimenpiteet tiejaksoittain

Tieympäristön toimenpiteet ja muiden toimijoiden esittämät tiealueen ulkopuolelle tehtävät toimenpiteet on seuraavassa esitetty tiejaksoittain.

Kirkkoniemen metsäjakso

Tiealueen hoito- ja ylläpitotoimenpiteet

Tiealueella on paikoitellen tarve karsia tieluiskissa kasvavaa pensaikkoa sekä kaataa yksittäisiä huonokuntoisia puita, mm. kääntöpaikan keskellä oleva koivu. Puiden kunto tarkistetaan silmämääräisesti maastossa ja lahovikaiset, karsiutuneet tai muuten epäsiistit puut poistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään liikenneturvallisuuteen eli puihin, joilla on riski kaatua tielle. Puiden kaatotarpeen arvioinnin yhteydessä tarkistetaan myös mahdolliset liito-oravien ruokailu- ja pesäpuut, joista on tehty kartoitusta mm. vuonna 2009. Lisätietoa on tarvittaessa saatavilla Kainuun ELY-keskuksesta. Liito-oravahavaintoja on tehty mm. Kirkkoniemessä ja Välitalontien ja Ahosenrannantien välisellä metsäalueella museotien eteläpuolella.

Kääntöpaikan poistettava puu. Kuva Laura Soosalu.

Tien päässä on kääntöpaikka, jonka keskellä on metsäsaareke. Alueella on kielletty pysäköinti siksi, että linja-autot mahtuvat kiertämään lenkin turvallisesti. Henkilöautoille ja tarvittaessa myös linja-autoille järjestetään pysäköintitilaa ajoradan oikeaan reunaan. Tilan tarve arvioidaan joko paikan päällä mittamalla linja-auton tarvitsema kääntymistila tai käyttämällä ajouramallia. Levityksen tarve on alustavasti arvioiden vähäinen.

Tiejaksolla oleva pysäkkikatos esitetään kunnostettavaksi maalaamalla.

Muiden toimijoiden toimenpidesuositukset

Kainuun ympäristökeskuksen Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen yleissuunnitelmassa on esitetty Kirkkoniemen vanhan hautausmaan, pappilanpuiston ja lehtikuusimetsikön hoitotoimenpiteiksi raivausta ja laidunnusta.

Paltaniemen kyläkävelyraportissa ja maisemasuunnitelmassa on suositeltu mm. pihlajien raivaamista ja lehtikuusimetsikön harvennusta.

Autoille on mahdollista järjestää riittävä pysäköintitila kääntöalueen reunalle leventämällä luiskaa 1-2 metriä kuvassa näkyvän valkoisen auton edessä olevalla alueella. Levitys voi olla sorapintainen. Pysäköintialue merkitään liikennemerkillä. Kuva Laura Soosalu.

Kirkkoniemen ja vanhan Kappalaisen pappilan (Taunola) välinen Pappilanniemen peltomaisemajakso

Tiealueen hoito- ja ylläpitotoimenpiteet

Tieympäristö koostuu tietä rajaavista pihapiireistä ja peltoalueista. Suosituksena kiinteistönomistajille voidaan esittää tiehen rajautuvien huonokuntoisten yksittäispuiden poistoa.

Piennaralueiden niitossa huomioidaan huomionarvoiset kasvilajit, mm. sanikkaisiin kuuluva ketonoidanlukko (*Bothrychium lunaria*). Silmälläpidettävää lajia tavataan laidunnetuilla, matalakasvuisilla niityillä ja kiuilla, hiekkaisilla kedoilla. Niiton ja laiduntamisen avulla varmistetaan itiökasveihin kuuluvan lajin säilyminen.

Pappilannimentien ja Hövelöntien liittymän luoteiskulmassa peltomaisemassa on levike, joka toimii linja-autopysäkinä. Paltaniemen pellot ovat tärkeitä muuttolintujen levähdysalueista, joten levikettä käyttävät pysäköintiin myös lintuharrastajat lintujen kevät- ja syysmuuttojen aikaan. Levikkeen pidennystä tulisi harkita, riittävä pituus kahdelle autolle on n. 10 metriä ja riittävä leveys n. 1-1,5 metriä. Tien leveys on 5,9 metriä ja päällysteen leveys 5,4 metriä. Levitys tien laitaan voidaan toteuttaa sorapintaisena.

Avoimella alueella on esteetön näkyvyys kaikkiin suuntiin, joten lyhyt kausittainen pysäköinti tien laitaan ei aiheuta liikenneturvallisuusriskiä.

Muiden toimijoiden toimenpidesuositukset

Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmassa on peltoalueet merkitty linnustollisesti arvokkaiksi alueiksi ja niiden hoitotoimenpiteeksi on ehdotettu viljelyn jatkamista.

Kappalaisen pappilan ja kyläkeskuksen välin mäntyvaltaisen rantametsän luonnehtima tiejakso

Tiealueen hoito- ja ylläpitotoimenpiteet

Tietä reunustava mäntyvaltainen puusto on erityisen komeaa. Alueen hoidon tavoitteeksi voidaan asettaa sen säilyttäminen nykyisen kaltaisena.

Tiejaksolla on yksittäisiä puita, huonokuntoisia koivuja ja keloutuvia mäntyjä, joiden kunto ja säilyttämisen edellytykset tulee arvioida maastossa. Kelopuita ei kaadeta, ellei siihen ole erityistä syytä, esim. runkovauriota, joka voi johtaa puun kaatumiseen kovassa tuulessa.

Tien vieressä kasvaa sekä elinvoimaista nuorta puustoa että jo huonokuntoisia puuyksilöitä, mm. koivuja ja pihlajia, jotka kaadettaessaan ulottuvat tielle. Kaadettujen tilalle kannattaa istuttaa uusia taimia. Kuva Laura Soosalu.

Pysäkkilevike, jota voisi jatkaa n. 10 metriä niin, että se mahdollistaa hetkellisen pysäköinnin lintujen tarkkailun ajaksi. Kuva Laura Soosalu.

Puut reunustavat kauniisti tietä. Ympäröivä kasvillisuus on hyvin rehevää, joten pensaskerros vaatii säännöllistä raivautusta järvinäkymien säilymiseksi. Kuva Martti Piltz.

Rannan lähellä kulkeva tie houkuttelee ohikulkijoita pysähtymään ja ihailemaan järvimaisemaa. Rantaan johtaa muutamia rakennettuja portaita, jotka on tarkoitettu vain yksityiskäyttöön.

Mikäli maanomistajat ovat halukkaita, voisi rannan puolelle yhteisesti sovittavaan paikkaan toteuttaa pienimuotoisen näköalapaikan joko vahvistamalla kuluneen alueen soralla tai rakentamalla yksinkertaisen puulavan. Paikalla voisi myös olla penkki istuskelua varten. Näköalapaikka ilahduttaisi ohikulkijoiden lisäksi paikallisia asukkaita.

Valaistuksen uusimisen tullessa aikanaan ajankohtaiseksi, voisi harkita esimerkiksi luonnonympäristöön sopivia tummaksi maalattuja puupylväitä metallipylväiden sijaan. Pylväs voi olla edelleen matala.

Tien rannan puolella on komeita näköalapaikkoja. Pintamaa on kulunut ilmeisesti käytön vuoksi. Kuva Laura Soosalu.

Jyrkkä luiska on reunustettu tiekaiteella. Tien ja rannan välissä on kaunista katajikkoo. Kuva Heidi Pekkala.

Näkymä museotietä itään Juusolan suuntaan. Kuva Heidi Pekkala.

Kourulampi näkyy syksyllä lehtien pudottua, mutta on muutoin museotieltä katsoen kasvillisuuden peitossa. Kuvassa lammen oikealla puolella on perinnebiotooppialue. Kuva Heidi Pekkala.

Muiden toimijoiden toimenpidesuosituks

Liito-oravahavaintoja on tehty runsaasti mm. Taunolan ja Oulujärven välisellä metsäkaistaleella ja Kourulammen lähimaastossa sekä koulun ja uimarannan välisellä metsäalueella. Puustoa raivatessa huomioidaan mahdolliset liito-oravien pesä- tai ruokailupuut tiealueella.

Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmassa on Kourulammen rantametsikkö mainittu perinnebiotooppialueena, jota tulee laiduntaa ja raivata. Tien vastakkaisella puolella oleva Ahistuksen niitty tulee pitää avoimena raivauksella, niittämällä ja laiduntamalla.

Kyläkeskus koulun ja museon välillä

Tiealueen hoito- ja ylläpitotoimenpiteet

Kyläkeskuksessa koulun vieressä on alue, jossa sijaitsevat opastaulut ja postilaatikko. Aluetta käytetään myös pysäköintiin.

Museotien opastaulu uusitaan. Taulun kehikko esitetään toteuttavaksi siten, että siihen voidaan sijoittaa museotien opastaulun lisäksi myös yleinen ilmoitustaulu, jolloin kokonaisuudesta saadaan siisti.

Taulu sijoitetaan päällystetylle alueelle siten, että sen edustalle on esteetön pääsy. Myös postilaatikko siirretään. Näkyvillä oleva siirtolava esitetään sijoitettavaksi aitauksen taakse pois näkyviltä.

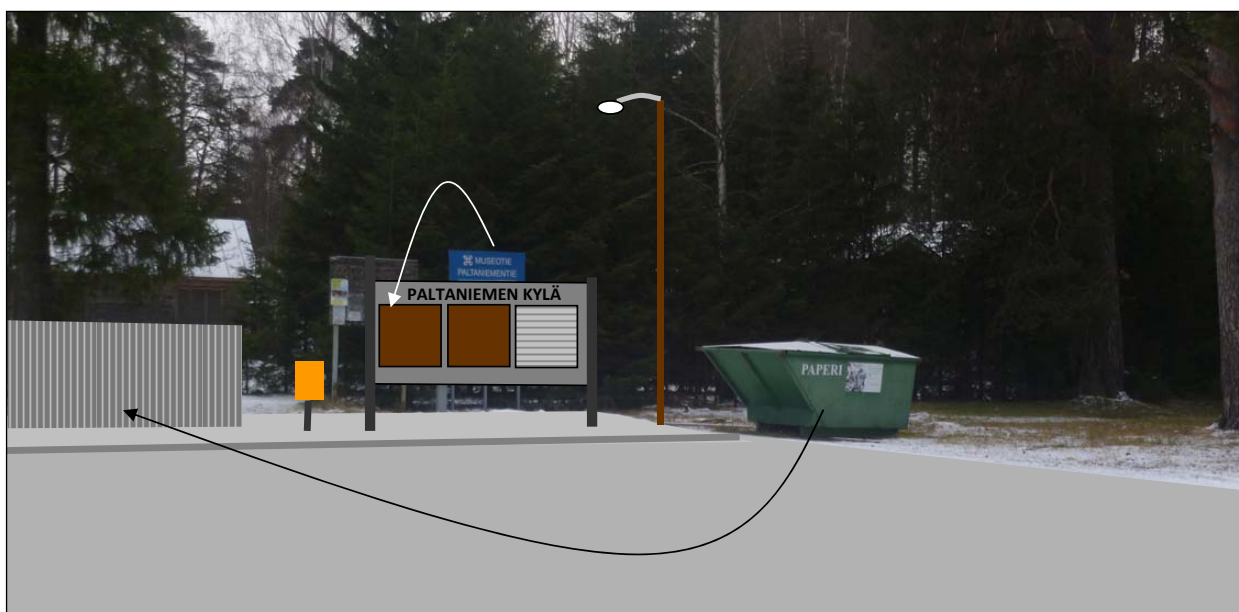

Nykyinen kulunut ilmoitustaulu ja museotien opastaulu. Kuva Martti Piltz.

Opastaulua ei nykyisin ole erikseen valaistu. Kohde esitetään valaistavaksi yksittäisellä pylväsvalaisimella, pylvään korkeus 4-5 metriä. Valaisin sijoitetaan alueen reunaan opastaulun oikealle puolelle.

Kohteen maastokäynnillä tuli esille, että liittymän ja tiealueen valaistus vie tehoa kirkon ja kellotapulien ympäristön erikoisvalaistukselta. Tievalaisinten suunnasta ja valaisinten tehoa tarkistetaan seuraavan huollon yhteydessä siten, että ne häiritsevät mahdollisimman vähän erikoisvalaistusta. Liikenneturvallisuudesta ei kuitenkaan tingitä.

Kirkon pysäköintialueelta on kulkuyhteys Paltaniementien liittymään. Yhteys on tarkoitettu kevyelle liikenteelle, mutta sitä käyttävät myös ajoneuvot, joille virallinen ajoyhteys on järjestetty museon vierestä. Liittymä tulisi rajata turvallisuuden ja selkeyden parantamiseksi esimerkiksi graniittisella reunakivellä.

Periaatepiirros alueen järjestelystä. Taulu, postilaatikko ja siirtolava sijoitetaan ryhmään madalletulla reunakivellä rajatulle alueelle. Siirtolavaa varten rakennetaan puinen aitaus, joka avautuu uimarannan tien varteen. Alue valaistetaan pylväsvalaisimella. Kuva Laura Soosalu.

Muiden toimijoiden toimenpidesuosituks

Paltaniemen kyläkävelyraportissa ja maisemasuunnitelmassa on suositeltu kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan Kainuun vanhimman koulun ympäristön säilyttämistä perinteisenä ja uusien toimintojen sulauttamista siihen. Kirkko on portti ja käyntikortti kylän maisemaan ja kirkon metsänreuna säilytetään kaukomaisemassa ehjänä. Kirkon ja tapulin ympäristöstä poistetaan pihlajataimikko ja tienvarret raivataan pensaikosta.

Museon ja Sutelan välinen peltomaisemajakso

Tiealueen hoito- ja ylläpitotoimenpiteet

Tiejakson tärkein kunnostuskohde on Sutelanperän koivukujanne, joka on nyt ränsistynyt.

Kujanne esitetään uudistettavaksi siten, että aluksi kaikki huonokuntoiset ja liikenneturvallisuutta vaarantavat puut poistetaan.

Uuden kujanteen tulisi olla visuaalisesti yhtenäinen. Tavoitteena on istuttaa mahdollisimman monta samankokoista koivuntainta peräkkäin, jotta rivi ei näyttäisi kovin rikkonaiselta. Harkitusti voidaan poistaa yksittäisiä terveitä puita. Poistettavien puiden kannot jyrsitään pois, uutta puuta ei istuteta suoraan nykyisen puun paikalle.

Puulajina käytetään edelleen nykyistä rauduskoi-vua. Uusien puiden istutuspaikka valitaan siten, etteivät ne joudu auras-kaluston kolhimaksi. Koivu on erityisen herkkä runkovaurioille. Poistettavat puut ja puiden uusimisjärjestys tarkistetaan erillisellä maastokäynnillä kasvukauden aikana, jolloin voidaan varmistua puiden elinvoimaisuudesta.

Nykyinen koivukujanne. Kuva Laura Soosalu.

Piennaralueiden niitossa huomioidaan huomion-arvoiset kasvilajit, mm. sanikkaisiin kuuluva ketonoidanlukko (*Bothrychium lunaria*). Silmälläpidettävä lajia tavataan laidunnetuilla, matalakasvuisilla niityillä ja kuivilla, hiekkaisilla kedoilla. Niiton ja laiduntamisen avulla varmistetaan itiökasveihin kuuluvan lajin säilyminen.

Muiden toimijoiden toimenpidesuosituks

Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmassa on esitetty Sutelanperän koivukujanteen ja piennaralueiden hoitoa. Suunnitelmassa on mainittu piennaralueella esiintyvä huomionarvoinen kasvilaji, ketonoidanlukko.

Kyläkävelyraportissa ja maisemasuunnitelmassa esitetään kujanteen uusimista istuttamalla uusia puita tien toiselle puolelle tai uudistamalla kujanne vaihteittain.

3.2.2 Viitoitus ja opasteet

Museotie on opastettu Paltaniementieltä ja Kirkkoaho-Paltaniemi-maantieltä (kuva s. 23). Lisäksi museotie on viitoitettu koulun kohdalla Pappilaniemen suuntaan.

Museotien opasteet muutetaan uusien ohjeiden mukaisiksi. (Palvelukohteiden viitoitus. Tiehallinto. Helsinki 2007 ja Piltz, Martti, Soosalu, Laura, 2011, Museoteiden ja -siltojen opasteet. Malleja ja suosituksia, Tampere).

Museotie on viitoitettu koulun kohdalla Pappilaniementien suuntaan. Kuva Martti Piltz.

Uusittava museotien opastaulu Paltaniementiellä. Kuvassa näkyvä tieosa poistettiin museotiestä kevyen liikenteen väylän rakentamisen jälkeen vuonna 1986. Kuva Laura Soosalu.

3.3 Alueurakkaan sisällytettävät tieympäristön hoitotoimenpiteet

3.3.1 Kohteen perustiedot

Tie on yhdystie, jonka talvihoitoluokka on III; tie on lumipintainen ja se hiekoitetaan vain pahimmissa olosuhteissa. Tie kuuluu taajamien viherhoitoluokkaan T2, jossa tavoitteena on puistomainen tai luonnonmukainen tieympäristö.

Kohde sisältyy hoitourakkaan, joka päättyy 1.10.2018.

Esitys kohteen luokitukseksi jatkossa on seuraava:

Kohde kuuluu taajamien viherhoitoluokkaan T2. Alueella on hoitoon vaikuttavia ympäristötekijöitä:

Kulttuuri, kulttuurimaisemassa, esimerkiksi kyläyhteisössä tai peltomaisemassa olevat erityishoitoa vaativat kohteet jotka sijoittuvat tiealueelle. Kohteet ovat Sutelan koivukujanne ja kylän keskustaan sijoittuvan opastaulun ja liittymäalueen ympäristö.

Kohteessa on osia, jotka kuuluvat **Erityisalueen hoitoluokkaan E2**, luonnonmukainen tieympäristö. Kohteet ovat Kourulammen rantaniityn ja Ahistuksen- niityn kohdat.

Tieympäristön eläimistön ja kasvillisuuden kannalta huomioon otettavia kohteita ovat mm. Pappilanniementien päässä olevan kääntöpaikan ympäristö (liito-oravat), Hövelöntien risteys (kasvillisuuskohde), Kourulampi ja koulun kohta (liito-oravat) ja Sutelan koivukujanne (kasvillisuuskohde).

Museotien perustiedot ovat:

Kohde on valtakunnallisesti arvokas museotie, joka koostuu Pappilanniemen paikallistiestä 19056 ja 550 metrin osuudesta Kirkkoaho- Paltaniemi- tietä 8801.

Museotielle vahvistettiin vuonna 1991 tiesuunnitelma, jonka pohjalta nykyinen tiealue on erotettu. Paikallistien suoja-alue ulottuu 12 metriä tien molemmin puolin.

Hoitovastuut:

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus: Tiealue
Kunta: Tiealueeseen rajautuva maankäyttö, mm.

kyläkeskuksen opastuspaikka

Yksityiset: Tiealueeseen rajautuva maankäyttö, suositukset

3.3.2 Kertaluonteiset toimenpiteet

Kertaluonteiset toimenpiteet tieympäristössä ovat:

Museotien opastaulujen uusiminen Paltaniementiellä, Pappilanniemen paikallistiellä ja Kirkkoaho-Paltaniemi-tiellä 8801.

Vastuu ELY-keskus

Pappilanniementien päänn kääntöpaikka:

- Piennaralueen muotoilu pysäköintitilan järjestämiseksi
- pysäköinnin salliva liikennemerkki
- huonokuntoisten puiden poisto

Vastuu ELY-keskus

Pappilanniementien ja Hövelöntien liittymäalueen linja-autopysäkki

- pysäkkilevikkien jatkaminen hetkellisen pysäköinnin mahdollistamiseksi

Vastuu ELY-keskus

Opastusalueen kunnostus

- alueen uudelleenjärjestely
- opastaulun uusiminen yhteistyössä kaupungin kanssa
- valaistus

Vastuu ELY-keskus

- postilaatikon ja jätteidenkeräyspisteen uudelleen sijoitus sovitaan yhteistyössä Itellan ja jätehuollon kanssa

Kirkon pysäköintialueen liittymä

- ajoneuvoliikenteen ohjaus rakentamalla reunakivi

Liittymän valaistus

- valaisinten suuntauksen tarkistus

Pysäkkikatosten maalaus, 2 kpl. Kahden uuden pysäköintikatoksen pystytys (Taunola ja Kiviniementie)

Vastuu ELY-keskus

Sutelantien koivukujanne

- kujanteen uudistus
- uusien puiden istutusvaiheessa tarkistetaan arvokkaat kasvillisuuskohteet

Vastuu ELY-keskus

Yksittäisten puiden kaatotarpeen tarkistus museotien tiealueella yhteistyössä ELY-keskuksen ympäristöasiantuntijan kanssa (liito-oravien pesäpuut yms.).

3.3.3 Vuosittaiset toimenpiteet

Vuosittainen viherhoito viherhoitoluokan T2 mukaan huomioon ottaen alueen viherhoitoon vaikuttavat erityistekijät ja kohteet:

- Yksittäisten puiden kaatotarpeen arviointi
- Silmällä pidettävät kasvillisuuskohteet
- Erityiskohteiden tehostettu viherhoito
- Mahdollinen Sutelantien koivukujanteen uusiminen vähitellen

3.3.4 Pitkän aikavälin kunnostustoimenpiteet

Pitkän aikavälin kunnostustarpeet ovat:

- Tien päällysteen uusiminen ja mahdolliset rakenteelliset kunnostustoimenpiteet
- Tiekaiteen uusiminen ja kunnostus
- Pysäkkikatosten maalauksen uusiminen
- Museotiekylttien kunnostus
- Yksittäisten puiden kaatotarpeen arviointi

3.4 Talvihoito

Museotie kuuluu talvihoitoluokkaan III; tie on lumipintainen ja se hiekoitetaan vain pahimmissa olosuhteissa. Sallittu maksimilumisvyvyys sateen aikana on irtolumi 10 cm ja sohjo 5 cm. Suurin sallittu lumen tai jään epätasaisuus on 2 cm. Toimenpideaika molemmissa on 6 tuntia. Poikkeuksellisissa lumimyrskyissä arvot voivat ylittyä.

Pientareet ja pysäkit on aurattava sateen päätyttyä viimeistään 4 tuntia pidemmässä toimenpideajassa kuin varsinainen ajorata.

Kevyen liikenteen väylien hoitotaso on oltava sellainen, että kevyt liikenne ei siirry ajoradalle. Yöllä klo 22 jälkeen laatu voi olla alempi, mutta väylällä tulee voida liikkua turvallisesti.

Talvihoidon tarvetta ja kiireellisyyttä (auraus ja hiekoitus) tulee arvioida uudelleen pientaloasutuksen lisääntyessä alueella.

Linjahiekoitusta täydennetään pistemäisesti hankalissa liittymissä ja mutkissa sekä pysäkeillä. Hiekoitus on tehtävä viivyttämättä, kun kelin ennustetaan muuttuvan vaikeaksi ja erityisesti huomioon ottaen aamun työ- ja koulumatkaliikenne. Linjahiekoituksen toimenpideaika on 8 tuntia, pistehiekoitus tehdään ilman toimenpideaikaa. Liukkaita voidaan torjua suolaliuoksella, museotie ei sijaitse pohjavesialueella.

Opastaulun ympäristö puhdistetaan lumesta samassa toimenpideajassa pientareiden ja linja-autopysäkkien kanssa.

Talvihoitoluokkaa esitetään tarkistettavaksi mikäli alueen asukasmäärä ja erityisesti kevyen liikenteen määrä kasvaa.

3.5 Jatkotoimenpiteet ja toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Museotien ja sen ympäristön hoitoon on olemassa alueella yhteinen tahto eri toimijoiden ja maanomistajien kesken, joka on ensiarvoisen tärkeää museotien arvon säilymiseksi.

Riskeiksi voidaan arvioida rakennuskannan rapautuminen, ympäristöön sopimaton rakentaminen tai avointen alueiden maankäytön muuttuminen, esimerkiksi viljelystä luopuminen. Näitä voidaan kuitenkin ohjata kaavoituksen ja rakennusvalvonnan toimesta sekä tarjoamalla erilaisia avustuskanavia kunnostustoimenpiteiden rahoittamiseksi.

Rakenteelliset toimenpidetarpeet alueella ovat suhteellisen vähäisiä ja niiden ei voida arvioida heikentävän museotien ympäristön laatua, vaan lähinnä parantavan kohteen saavutettavuutta. Ympäristöhoitotoimenpidetarpeet ovat jatkuvia ja ulottuvat kauaksi tiealueen ulkopuolelle. Toimenpiteiden yksityiskohtaisessa toteutuksessa pyydetään tarvittaessa apua ELY-keskuksen ympäristösianttijoilta esimerkiksi käymällä yhdessä tarkastamassa kohteet maastossa.

Erityisiä liikenneturvallisuusongelmia tai puutteita ei museotiellä ole havaittu, mutta tilanteen kehittymistä on syytä seurata ja tarvittaessa suunnitella toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi.

Esitetyillä pienillä parannustoimenpiteillä ja eri toimijoiden yhteistyönä tehdyillä ympäristöhoitotoimenpiteillä varmistetaan Paltaniemen museotien säilyminen valtakunnallisesti arvokkaana museotienä ja kulttuurimaiseman keskeisenä osana.

Lähdeluettelo

Arkistolähteet:

Kaavat ja rekisteriaineisto:

Destia Oy, paikkatietoportaali: pohjavesialueet
Kiinteistötietojärjestelmä
Ympäristöpaikkatiedot, SYKE

Internet:

Museoviraston kulttuuriympäristö rekisteriportaali
www.ymparisto.fi

Museoviraston kulttuuriympäristö- sivusto:
<http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto>

Palvelukohteiden viitoitus. Tiehallinto. Helsinki 2007.
http://alk.tiehallinto.fi/thohje/pdf/2000021-07-v-palvelukohteiden_viitoitus.pdf

Piltz, Martti, Soosalu, Laura, 2011, Museoteiden ja –siltojen opasteet. Malleja ja suosituksia, Tampere
http://www.ely-keskus.fi/fi/Liikenne/perinnetoiminta/Documents/Museoteiden_ja_-siltojen_opasteet.pdf

Haastattelut:

Asko Pöyhönen, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, liikenne ja infrastruktuuri, aluevastaava
Maarit Vainio, Kainuun ELY-keskus, ympäristö ja luonnonvarat, biologi
Rauni Laukkanen, Kainuun maakuntamuseo, rakennustutkija.
Paikallista kulttuuri- ja kotiseututoimintaa edustivat
Kirsi Kilpeläinen, Paltaniemen kotiseutuyhdistys sihteeri ja matkailupalveluyrittäjä (Kapsakka Ky)
Erkki Siipola, Paltaniemen kotiseutuyhdistys, hallituksen jäsen
Saara Uusiheimala-Huttunen, Eino Leino-talo
Sari Leinonen, ProAgria Kainuu, ympäristöneuvoja

Kirjallisuus ja selvitykset:

Pekkala, Heidi, 2011, Paltaniementie, Selvitys historiallisesta arvosta, Mobilia
Pieksämäki Sanna, Hyvien tuulten rantakylä, Paltaniemen kulttuuriympäristöohjelma, Kainuun ympäristökeskuksen raportteja 2/ 2006
ProAgria Kainuu/ Maa- ja kotitalousnaiset, Kyläkävelyraportti, Paltaniemi 22.6.2010
Lassila Anna, Helo Teppo, Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Kajaanin Paltaniemi, Kainuun ympäristökeskuksen raportteja 2/ 2006
Komulainen Minna, Paltaniemen maisemasuunnitelma, Kainuun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus 2011
Klemetti H., Liito-oravahavainnot, Paltaniemi, kartta 2.9.2009
Alueelliset ympäristökeskukset ja ProAgria, Niittykasviaapinen, Polku mansikkapaikoille, Perinnebiotooppien esittelyverkosto-hanke
Teiden talvihoito, laatuvaatimukset, moniste 22.1.2007, Tiehallinto, Helsinki
Viherhoito tieympäristössä, 2000, Tiehallinto, Helsinki
Viherhoitosuunnitelmat ja kohdekortti, 2003, Tiehallinto, Helsinki

RAPORTTEJA 139 | 2012

**PALTANIEMENTIE, KAJAANI
MUSEOTIEN HOITO- JA YLLÄPITOSUUNNITELMA**

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-710-8 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-257-710-8

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus